

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
кафедра педагогіки та соціальної роботи**

**МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛЬНИХ ВЗАЄМОВІДНОСИН
ДЕРЖАВИ І НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав:

студент 2 курсу, 601 групи

Пентелейчук Георгій Васильович

Керівник:

кандидат соціологічних наук,

доцент **Камбур А. В.**

До захисту допущено:

на засіданні кафедри

протокол № ____ від « ____ » _____ 2023 р.

зав. кафедри _____ д.пед.н. проф Тимчук Л.І.

Чернівці - 2023

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота присвячена сфері надання соціальних послуг в різних країнах заснованій на використанні та розвитку всіх форм власності і такій, що складається з державного та недержавного секторів. До недержавної соціальної сфери відносяться окрім соціальних також громадські, благодійні, релігійні організації та фізичні особи, діяльність яких пов'язана з наданням соціальних послуг. Управління сектором здійснюється в порядку, визначеному законодавством та відповідними статутами.

Зарубіжні дослідження показують, що у низці розвинених країн приватні неприбуткові організації є однією з основних груп виробників у сфері соціального обслуговування (social care), що фінансуються державою: майже три чверті італійських виробників соціальних послуг є представниками неприбуткового сектора, у Німеччині майже дві третини послуг із догляду вдома надаються неприбутковими організаціями, НПО сфери соціального захисту Японії складають більше третини всіх волонтерських організацій.

У системі соціального захисту України важливе місце також займають неурядові організації, сьогодні в Україні формується тенденція до розширення впливу громадянського суспільства в соціальній сфері. Вони традиційно зорієнтовані на задоволення потреб вразливих верств населення, котре не спроможна вирішити держава внаслідок певних обмежень, та на захист прав людини. Такі інститути громадянського суспільства виступають особливими суб'єктами перерозподілу благ, залучаючи людські, фінансові, матеріальні ресурси від приватних домогосподарств, бізнес-структур, державних органів, інших НПО та реалізуючи їх у формі соціальних послуг та матеріальної допомоги.

ANNOTATION

The qualification work is devoted to the field of social services in different countries based on the use and development of all forms of ownership and consisting of the state and non-state sectors. The non-governmental social sphere includes, in addition to social organizations, public, charitable, religious organizations and individuals whose activities are related to the provision of social services. The sector is managed in accordance with the procedure established by law and relevant charters.

Foreign studies show that in a number of developed countries, private non-profit organizations are one of the main groups of state-funded social service providers: almost three quarters of Italian social service providers are from the non-profit sector, in Germany almost two thirds of home care services are provided by non-profit organizations, and NGOs in Japan account for more than one third of all volunteer organizations.

Non-governmental organizations also play an important role in Ukraine's social protection system, and there is a trend in Ukraine today to expand the influence of civil society in the social sphere. They are traditionally focused on addressing the needs of vulnerable populations that the state is unable to address due to certain limitations, and on protecting human rights. Such civil society institutions act as special subjects of wealth redistribution, attracting human, financial, and material resources from private households, business structures, government agencies, and other NGOs and implementing them in the form of social services and material assistance.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
I РОЗДІЛ. Трансформація держави добробуту і зміна ролі неприбуткового сектору в соціальній політиці.....	9
1.1. Теорії розвитку неприбуткових організацій та їх суспільно-корисна діяльність	9
1.2. Ліберальна трансформація соціальної держави як передумова зростання ролі неприбуткових організацій у сфері виробництва соціальних послуг.....	20
Висновки до першого розділу.....	27
II РОЗДІЛ. Взаємозв'язок між моделями соціальної політики та особливостями впливу неприбуткового сектору на соціальну сферу в окремих країнах.....	29
2.1. Ліберальна модель неприбуткового сектору Великобританії та США....	29
2.2. Розвиток неприбуткового сектору у Німеччині (корпоративістська модель).....	38
2.3. Розвиток неприбуткового сектору у Скандинавських країнах (соціально-демократична модель).....	43
Висновки до другого розділу.....	47
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52
ДОДАТКИ.....	58

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сфера надання соціальних послуг в Україні заснована на використанні та розвитку всіх форм власності і складається з державного та недержавного секторів. До недержавної соціальної сфери відносяться окрім соціальних також громадські, благодійні, релігійні організації та фізичні особи, діяльність яких пов'язана з наданням соціальних послуг. Управління сектором здійснюється в порядку, визначеному законодавством та відповідними статутами. Зарубіжні дослідження показують, що у низці розвинених країн приватні неприбуткові організації є однією з основних груп виробників у сфері соціального обслуговування (social care), що фінансуються державою: майже три чверті італійських виробників соціальних послуг є представниками неприбуткового сектора, у Німеччині майже дві третини послуг із догляду вдома надаються неприбутковими організаціями, НПО сфери соціального захисту Японії складають більше третини всіх волонтерських організацій [6, с.116]. У системі соціального захисту України важливе місце також займають неурядові організації і, за свідченням Д.Горелова [15], в Україні формується тенденція до розширення впливу громадянського суспільства в соціальній сфері. Вони традиційно зорієнтовані на задоволення потреб вразливих верств населення, котре не спроможна вирішити держава внаслідок певних обмежень, та на захист прав людини. Такі інститути громадянського суспільства виступають особливими суб'єктами перерозподілу благ, залучаючи людські, фінансові, матеріальні ресурси від приватних домогосподарств, бізнес-структур, державних органів, інших НПО та реалізуючи їх у формі соціальних послуг та матеріальної допомоги.

Сфера НПО на Заході охоплює практично всі галузі життя людини – економіку, політику, науку, культуру, освіту тощо. Розгалужена мережа молодіжних, професійних, дитячих, жіночих, ветеранських, релігійних, а

також елітарних організацій-клубів, аналітичних центрів (так званих „мозкових центрів” – Think Tank) тощо. Неприбуткові організації і є суб’єктом та невід’ємним елементом нормально функціонуючого ринкового господарства. Це можуть бути муніципалітети, суспільні лікарні, релігійні й інші організації, діяльність яких не спрямована на одержання прибутку. Саме на них покладається створення і реалізація суспільних благ та послуг. В умовах ринкової економіки держава не здатна вирішити більшість соціальних проблем. Для вирішення проблем в політичній сфері та сфері духовного виховання, спорті та культурі, охороні природи, добродійності створюються неприбуткові організації. Не дивлячись на те, що охорона здоров’я і освіта все більш комерціалізуються, неприбуткові організації працюють в даних сферах через участь в різних цільових програмах, тим самим надаючи певну допомогу населенню.

Стан наукової дослідженості проблеми. Значний внесок у розвиток теоретичних аспектів діяльності неприбуткових організацій в економіці здійснили такі закордонні вчені, як Р. Бунесва, Б. Вайсброд, К. Арроу, Д. Еспрін-Андерсен, Д. Мур, А. БенНер, Ю. Фам, М. Дженсен та інші, які створили низку теорій причин існування неприбуткових організацій (зокрема, теорію «суспільного блага», теорію «недоліків ринку», теорію «субсидій», теорію «контролю споживача», теорію «соціального походження» та інші), досліджували історію розвитку та становлення неприбуткових організацій (НПО), висвітлили теоретичні підходи до управління НПО. Дослідженню стану формування громадянського суспільства в Україні загалом та розвитку окремих його інститутів, включаючи НПО, зокрема, присвячені праці таких вітчизняних учених, як О. Гараня, А. Карася, А. Колодій, В. Полохало, С. Рябова та інших. Сучасні концепції виникнення неприбуткових організацій можна об’єднати у три групи: економічні, політологічні та соціологічні. Ці концепції з різних позицій інтерпретують причини виникнення та природу неприбуткових організацій, обґрунтовують різні фактори їх розвитку.

Серед відомих зарубіжних вчених, які присвятили свої праці вивченню НПО сфери соціальних послуг, варто відзначити праці А. Ейкенберрі, Д. Клувера, Б. Гуо, Д. Гардіна, Д. Міддлетон та інших. Внесок та особливості діяльності українських НПО сфери соціальних послуг проаналізовані у дослідженнях представників Інституту лідерства та управління УКУ, окремі аспекти розкриті в працях Макарової О.В., Горелова Д., О. Кочемировської, А. Авчухової та інших. Праці вище зазначених науковців зробили внесок у вирішення питання забезпечення стійкого розвитку сфери соціального захисту, проте питання маркетингових аспектів діяльності представників некомерційної сфери залишились недослідженими.

Організаційно-правові форми неприбуткових організацій разом з Цивільним Кодексом України (Відомості ВР, 2003, № 40-44, ст.356 остання редакція якого відбулася 01.01.2010 на підставі 1568-17) знайшли відображення у Законах України «Про підприємства в Україні» від 27.03.1991 р (ВВР), „Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні” від 07.05.09, „Про саморегулюючі організації”, „Про об’єднання громадян”, „Про благодійництво та благодійні організації”, „Про організації роботодавців” від 24.05.2001 р. № 2436-III, Проекті Закону „Про непідприємницькі організації” [21; 22].

Мета дослідження: Висвітлити механізми впливу моделі соціальної політики держави на розвиток неприбуткових організацій як альтернативних провайдерів (нарівні з ринком і державою) соціальних послуг.

Завдання дослідження:

- висвітлити суспільно-корисну діяльність неприбуткового сектору як детермінанти громадянського суспільства;
- розглянути актуальні теорії розвитку неприбуткових організацій;
- проаналізувати вплив лібералізму на трансформацію соціальної держави як передумову зростання ролі неприбуткових організацій у сфері виробництва соціальних послуг;

- розкрити механізми взаємозв'язку певної моделі соціальної політики з особливостями розвитку неприбуткового сектору в окремих країнах.

Об'єкт дослідження: соціальні взаємовідносини держави і неприбуткових організацій.

Предмет дослідження: механізми соціальних взаємовідносин держави і неприбуткових організацій в зарубіжних країнах.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз наукової літератури і законодавчих актів з теми дослідження з метою аналізу, відбору та систематизації досліджуваного матеріалу, метод порівняльного аналізу, що мав на меті виявити актуальність обраної теми у сучасному суспільстві, систематизація, порівняння, зіставлення здобутих фактів, узагальнення результатів дослідження.

Теоретичне значення роботи полягає у висвітленні механізмів впливу моделі соціальної політики держави на розвиток неприбуткових організацій, як альтернативних провайдерів (нарівні з ринком і державою) соціальних послуг.

Практичне значення отримані в процесі дослідження результати можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях по зіставленню і розумінню специфіки різних моделей взаємовідносин між соціальною політикою держави, ринком і некомерційним сектором, також результати роботи можуть бути використані в процесі викладання суспільствознавчих дисциплін і курсів у системі вищої освіти.

Апробація результатів дослідження. Окремі теоретичні положення, з проблеми дослідження викладено у науковій статті «Актуальні теорії розвитку неприбуткових організацій».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 позицій), та додатків. Загальний обсяг роботи 74 сторінки.

РОЗДІЛ I. Трансформація держави добробуту і зміна ролі неприбуткового сектору в соціальній політиці

1.1. Теорії розвитку неприбуткових організацій та їх суспільно-корисна діяльність

Дослідники погоджуються, що ядром громадянського суспільства є неприбутковий сектор [5]. Це поняття, з одного боку, дозволяє по-новому пояснити особливості взаємовідносини між суспільством, державою і ринком, з іншого – корисне для опису зростання ролі неприбуткових організацій у соціальній сфері. У порівнянні з поняттям громадянського суспільства воно є сучаснішим (вперше було використане в одній із робіт Етціоні в 1973 році) і підкреслює професійні функції громадянських об'єднань із виробництва соціальних послуг, тобто відображає якісні зміни феномену [12].

Іноді, як синонім неприбуткового сектору, використовується поняття «третьій сектор», яке підкреслює відносну автономію неприбуткових організацій від державних і ринкових утворень у суспільстві (перший і другий сектори). Дослідники відзначають складнощі в теоретичному та методологічному визначенні кордонів третього сектору. Передусім це пов'язане з тим, що визначення сформульоване за принципом залишкової категорії і містить в собі характеристики, які не належать до жодного з двох секторів (державного та ринкового) [14]. Нормативне бачення цих секторів таке, що для державного сектору вважається характерною підзвітність діяльності, масштабність (універсалізм) і прагнення забезпечити добробут громадян. Для ринкового – прагнення до отримання прибутку, зниження витрат і ефективність. Неприбутковий сектор функціонує завдяки зусиллям волонтерської допомоги та альтруїзму громадян (членів організації і благодійників), яка вільна від примусу та фінансового зацікавлення. Тут потрібно пояснити: неприбутковий характер діяльності зовсім не означає

обмеження «продавати» свої послуги. Комерційна діяльність є цілком легальною для НПО. Але обмеження полягає в тому, що дохід від цієї діяльності не може бути перерозподілений між засновниками, членами чи співробітниками організації [17].

Амітаї Етціоні – один із розробників поняття «некомерційна організація», пов'язував їх появу із зростаючою здатністю суспільства виробляти блага у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального захисту і т. д. Організації третього сектору стали однією із організаційних форм альтернативного виробництва спільних благ і задоволення попиту на специфічні послуги. На його думку, «природно, що такі сфери, як, наприклад, книговидавництво, є прерогативою ринку, а соціальний захист населення забезпечується силами виконавчих органів влади. Однак практика демонструє появу нових способів ведення соціального бізнесу в умовах ринкової економіки. Провайдерами соціальних інновацій, на думку автора, і є неприбуткові організації» [24, с.213].

Загальноприйняте та широко використовуване в науковій літературі визначення неприбуткового сектору сформульоване Лестером Саламоном і охоплює декілька характеристик:

«певний ступінь інституціоналізації (НПО організаційно оформлені):

інституційна незалежність від держави (хоч організації можуть мати державну підтримку, та чиновники можуть займати посади в НПО);

доходи від діяльності НПО не розподіляються між членами організації та її власниками;

самоуправління (значний ступінь внутрішньої автономії);

волонтерство становить значну частину робочої сили, що залучається»

[24, с.216]. (див. Рис.1)

Рис. 1. Неприбуткові організації

Згідно міжнародної класифікації неприбуткових організацій ООН [60] до НПО сфери соціальних послуг належать неприбуткові організації, які працюють за такими напрямками: 1. Соціальні послуги, які реалізуються у сферах: — охорона дитинства, послуги для дітей та їх догляд (послуги дітям, допомога в адаптації, центри дитячого розвитку, притулки; центри догляду за немовлятами і дитячі кімнати); — послуги для молоді, соціальне забезпечення дітей та молоді (включає запобігання правопорушенням, запобігання підліткової вагітності, запобігання виключенню з школи, молодіжні центри і клуби, програми по працевлаштуванню молоді); — послуги для сімей (включає навчання батьків та сімейне виховання, заклади допомоги самотнім батькам, притулки для постраждалих від насильства в сім'ї); — послуги для фізично або розумово неповноцінних (включає спеціалізовані заклади (окрім будинків для перестарілих), програми із забезпечення засобами пересування, оздоровлення та інші спеціальні послуги); — послуги для перестарілих людей (організації, що забезпечують геріатричний догляд, включаючи соціально-побутові послуги, програми з забезпечення засобами пересування, продуктами харчування, оздоровлення, інші послуги для старших людей); — самопоміага й інші особисті соціальні послуги (включають програми і

послуги для самопомоги і особистого розвитку, групи підтримки, особисте консультування, консультування з питань кредитування та управління грошима);

2. Надзвичайні ситуації та гуманітарна допомога, які реалізуються у сферах: — запобігання та управління стихійним лихом та аваріям (організації, діяльність яких спрямована на запобігання, передбачення, управління і полегшення впливу стихійних лих, на навчання або іншу підготовку населення до подолання наслідків лих, надання допомоги потерпілим; відділення добровільної пожежної охорони, послуги рятувального катера і т.п.); — тимчасові притулки (організації, що надають тимчасові притулки до безхатків; включає допомогу мандрівникам і надання тимчасового житла); — допомога біженцям (організації, що забезпечують продуктами харчування, одягом, надають притулки і послуги для біженців та іммігрантів);

3. Фінансова допомога та утримання, що реалізуються у сферах: — підтримка доходів і технічне обслуговування (організації, що забезпечують грошову допомогу та інші форми прямих послуг незабезпеченим особам); — матеріальна допомога (організації, що забезпечують надання продуктів харчування, одягу та інші форми допомоги; включають банки продовольства і центри розподілу одягу).

Слід сказати, що залучення організацій громадянського суспільства в процес прийняття (а не лише реалізації) політичних рішень є однією із ключових характеристик їх взаємовідносин з державою в багатьох європейських країнах. Тому, незважаючи на загальні характеристики, дослідники відзначають декілька специфічних особливостей функціонування третього сектору в континентальній Європі:

- суспільна значимість діяльності неприбуткових організацій;
- суттєва інтенсивність їх діяльності;
- квазіпублічна природа наданих ними послуг» [55].

Одним із популярних трендів у дослідницькій літературі про третій сектор сьогодні постає питання про розмиття кордонів між класично визначеними секторами (державний, ринковий і суспільний). Це пов'язано із змінами моделей управління соціальною сферою і зростаючою присутністю організацій третього сектору в соціальній сфері. Державне фінансування соціально значущих проєктів НПО на конкурсній основі потребує від співробітників НПО професійних навиків, проєктного менеджменту і високого рівня ведення фінансової та адміністративної звітності. Підвищення прозорості та якісного вимірювання результатів роботи все частіше вимагають і благодійні фонди, які вкладають значні кошти у фінансування соціальних проєктів.

Сучасні теоретичні підходи, які пояснюють формування і динаміку розвитку неприбуткового сектору, можна умовно поділити на два дослідницьких напрями. Перший напрям пояснює причини його виникнення і включає наступні теоретичні підходи та моделі: нова інституційна економіка Хансманна, теорія загального блага, «провалів» держави та ринку та теорія гетерогенності суспільства, теорія пропозиції, теорія політичних можливостей. Їх походження пов'язане з розвитком неокласичної економічної теорії, і особливість полягає в тому, що вони намагаються врахувати і умови розвитку специфічних економічних інститутів, і наслідки їх розвитку для функціонування соціальної системи (роль соціальних організацій найчастіше підкреслюється в соціологічній науці) [6, с.112].

Другий напрям досліджень неприбуткового сектору описує фактори, що визначають його якісні характеристики: роль у вирішенні соціально значущих проблем та/або представленні інтересів залежно від тієї чи іншої моделі державного благополуччя (теорія соціального походження). В рамках цієї теорії чудово пояснюються неоліберальні тренди в управлінні соціальною політикою, котрі свідчать про трансформацію державного благополуччя. Основні положення цих теорій, які розглядають виникнення і трансформацію

управління соціальною сферою та їх вплив на розвиток третього сектору, розглянемо далі.

На відміну від теорії громадянського суспільства, у фокусі якої знаходяться соціальні взаємодії і довіра між громадянами, неокласична економічна теорія підкреслює роль раціонального інтересу громадян у створенні організацій третього сектору як виробників специфічних благ і провайдерів дефіцитних послуг. Генрі Хансманн пояснює існування неприбуткових організацій та кооперативів їх здатністю знижувати трансакційні витрати за умов ринку, якому властива так звана проблема «провалу контракту» [40, с.301]. Пріоритетним завданням комерційної організації завжди є прагнення отримати фінансовий дохід та зниження витрат, а не суспільне благо. Проблема провалу контракту полягає у неможливості контролювати якісне виконання послуг (тобто безпосередньо спостерігати) в таких чутливих сферах, як наприклад, догляд за дітьми та людьми похилого віку. Такі специфічні послуги можуть бути адекватно надані організаціями, які не зацікавлені у фінансовій вигоді. Неприбуткові організації нівелюють цю складність, знижуючи витрати контролю, шляхом залучення громадян (потенційних благоотримувачів) у свою діяльність як волонтери, донори або піклувальники. З цієї причини організації у сфері охорони здоров'я та освіти в багатьох країнах стають некомерційними за формою, яка передбачає наявність наглядової ради із зацікавлених осіб (найчастіше спонсорів чи споживачів).

Порівнявши послуги доглядальниць, які надавали комерційні та неприбуткові організації в Сполучених Штатах, Вайсброд у 1996 році довів суттєву відмінність в рівні задоволеності послугами та витраченими ресурсами на їх виконання. Так, неприбуткові організації, інституційно пов'язані з церковною громадою, задіяли значно більше інфраструктури а робочої сили (волонтерів, частково зайнятих, і доглядальниць та медсестер, які працювали повний день). При цьому рівень задоволення послугами, які надавали ці організації, був значно вищим в порівнянні з комерційними. Окрім

цього, участь волонтерів, релігійний компонент і робота наглядових рад дозволили підняти рівень довіри до діяльності організації і послугам, що вона надає. Розвиваючи тезис про успішність соціальних антрепренерів у виробництві особливих суспільно значущих послуг, Хансманн підкреслює роль гомогенності цілей. Сіюжість інтересів і цілей членів організації сприяє її більшому розвитку на основі участі і злагодженості, які знижують трансакційні витрати издержки [37].

В той же час частина економістів налаштована скептично щодо неприбуткового сектору, вважаючи, що НПО неефективно використовують ресурси і надають послуги низької якості. Однак, дослідники схильні погодитись з тим, що третій сектор надзвичайно різноманітний і включає в себе як професійні організації, так і більш традиційні організації взаємодопомоги, що не претендують на конкуренцію з державними і комерційними структурами. В цілому нова економічна теорія виділяє специфічну нішу на ринку соціальних послуг, яку займають неприбуткові організації. Особливості надаваних послуг і потреби ринку – основні фактори, які пояснюють появу та розвиток організацій третього сектору.

Пояснення причин виникнення третього сектору в суспільстві, розроблене в рамках нового інституціоналізму, має деякі відмінності. Передусім, цей підхід не приділяє уваги відмінностям у правах власності неприбуткових організацій (кількість і роль засновників) і, відповідно, в моделях управління, природі надаваних благ і послуг. Розробники нової економічної теорії не враховують ці особливості, що, без сумніву, є важливим напрямом її подальшого розвитку.

Розглянемо *теорію загального блага і провалів держави*. Теорія «загального блага» створює ширшу перспективу і пов'язує розвиток неприбуткових організацій з обмеженістю ресурсів і необхідністю уряду виділяти пріоритети державної політики, обмежуючи утримання «загального блага». Економіст Буртон Вайсброд наводить такий аргумент: неприбуткові організації займають нішу в соціальній сфері, яка традиційно належить

урядовим організаціям, оскільки піклуються про неблагополучних громадян. Реалізуючи державну соціальну політику, демократичний уряд орієнтується на «середнього виборця», його ціль – максимально ефективно використати наявні ресурси для отримання підтримки відносної більшості виборців. Чим більш гомогенним є суспільство, тим більше схожі потреби громадян, вважає Вайсброд. Прикладом цього можна вважати Скандинавські країни. І навпаки, «в умовах гетерогенного суспільства важко досягнути консенсусу щодо того, яке саме загальне благо потрібно виробляти. Як наслідок, частина периферійних соціальних груп неодмінно випадає із сфери його впливу. Тому громадяни змушені об'єднуватись для вирішення певного кола питань. Таким чином, дефіцит специфічних благ призводить до появи неприбуткових організацій, головна мета яких полягає в тому, щоб задовольнити цей попит» [24, с.182].

Обмеженість можливостей державних інститутів та економіки забезпечити широкий спектр суспільних потреб розглядається, власне, як «провали держави» та «провали ринку». Як зазначає Вайсброд, сучасні міграційні потоки збільшують різноманіття соціальних груп у суспільстві, що безперечно буде призводити до появи недержавних організацій, які здатні задовольнити диверсифіковані потреби [24, с.185].

Як випливає із опису теорії, важливою контекстуальною умовою, яка підсилює аргумент теорії провалів держави та/або ринку, є структура суспільства. Так, у гетерогенному за складом суспільстві уряду складно задовольнити все різноманіття інтересів його соціальних груп, і тому для задоволення наростаючого попиту створюються суспільні структури. Порівняльне дослідження Центру вивчення громадянського суспільства Університету Джона Хопкінса в США підтвердило вплив етнолінгвістичної гетерогенності суспільства на розмір неприбуткового сектору. В основу їх кроснаціонального порівняння покладено статистичний аналіз даних всесвітньої бази даних Британіка. Для вимірювання етнолінгвістичної гетерогенності суспільства використовувався індекс Джині. В цілому

підтвердилась залежність більшої кількості НПО від цього індексу. Тобто чим складніше за етнічним, мовним, культурним і релігійним складом суспільство, тим більший обсяг неприбуткового сектору (вимірювався у кількості працевлаштованих громадян у третьому секторі). Лише дві країни – Італія та Швеція – «випали» з цієї динаміки. Хоч вони мають вищий рівень культурного розмаїття, ніж Японія та Великобританія, їх неприбутковий сектор значно менший за розміром. Разом з тим, при врахуванні даних не лише про волонтерів, а й про оплачувані позиції в некомерційному секторі, Швеція перестає бути винятком. За версією дослідників, що проводили аналіз, фактор гетерогенності є лише частиною пояснювальної моделі, яка стає ще переконливішою при включенні в статистичний аналіз рівня приватних пожертвувань [50].

Щодо *теорії пропозиції*, то вона вказує на те, що однією з умов появи громадських об'єднань є наявність соціальних і політичних антрепренерів у суспільстві, у яких є стимул створювати та підтримувати НПО для задоволення соціального попиту. Такими стають значні політичні актори. Провідним антрепренером, зацікавленим у появі громадських об'єднань, що виробляють соціальні послуги, у низці країн є церква (а найчастіше діяльність конкурентних релігійних інститутів), тоді як для правозахисних організацій цю роль часто виконують благодійні фонди та великий бізнес. Наприклад, у другій половині XIX століття католицька церква в Бельгії, Німеччині та Північній Італії дуже активно залучала свої ресурси для мобілізації сільського населення, створюючи організації взаємодопомоги та релігійні об'єднання [50].

Існує декілька концепцій, які пояснюють появу антрепренерів, зацікавлених у створенні та підтримці НПО. Узагальнюючи, можна виділити дві причини: зростання професіоналізму та добробуту середнього класу, що сприяє альтруїстичній поведінці антрепренерів, а також прагнення уряду зберегти контроль над соціально нестабільною ситуацією, заохочуючи недержавні ініціативи вирішення соціальних проблем. Фінансова та

організаційна підтримка діяльності організацій третього сектору розглядається як необхідна умова їх становлення, оскільки вони не можуть існувати в довгостроковій перспективі виключно за рахунок пожертв своїх членів. Таким чином, ця теорія пов'язує розвиток неприбуткового сектору з діяльністю політичних чи економічних антрепренерів, які з тих чи інших причин інвестують свої ресурси у суспільний розвиток.

Покажемо і, як це часто буває у випадку зі Сполученими Штатами Америки, класичним прикладом тут може бути збільшення кількості громадських рухів і різноманітних груп інтересів у 1960-ті роки в Америці. Це сталося на хвилі успішних антивоєнних протестів та боротьби за громадянські права (передусім представників етнічних, расових та сексуальних меншин). Серед причин громадянських хвилювань дослідники називають загальну незадоволеність урядом і двопартійною системою, яка сприяла тому, що бізнес став провідною силою в процесі прийняття рішень. Використовуючи суспільні настрої, деякі політичні партії та громадські рухи (політичні антрепренери) інкорпоровали популярну риторику у свої політичні програми. Таким чином, відбулася інституціоналізація суспільного протесту, що сприяло становленню не тільки політично, а й ідеологічно забарвлених груп. На хвилі політично підтриманої суспільної активності стали з'являтися організації споживачів, екологічні об'єднання тощо. Ці групи інтересів отримали підтримку великих благодійних фондів, що відіграло ключову роль у їх подальшому розвитку. Зокрема, дослідження, які проводилися у Вашингтоні на початку 1990-х років, показали, що 40% груп інтересів було створено у 1960-х роках і лише близько 25% — після 1970-х років [54].

Дослідники, які докладно вивчали ефекти діяльності антрепренерів, зазначають, що кількість правозахисних організацій та сфера їхньої діяльності визначаються, з одного боку, структурою (складом) НПО, з іншого — особливостями акторів, які підтримують організації. Ця закономірність має і зворотний ефект: на стадії виникнення громадських організацій патронаж може стимулювати суперництво між волонтерами за оплачувані позиції та

заохочує бачення організації як тої, що виробляє послуги, а не як тої, що захищає інтереси проєкту, вимагає волонтерської участі. Тому велика увага приділяється внутрішній організації та структурі НПО як фактору їх ефективної та стабільної діяльності. Так було виявлено, що зростання професіоналізму членів організації сприяє її формалізації [58, с.37].

Якщо звернути увагу на таке поняття, як «структура політичних можливостей», то слід згадати, що приклад Сполучених Штатів демонструє значущість для виникнення НПО не лише як патронажу політичних антрепренерів, а й сприятливого політичного контексту. Теорія структури політичних можливостей дозволяє враховувати фактор сприятливих умов висування суспільних вимог та їх включення до порядку денного. Дійсно, багато дослідників (наприклад, Дуглас МакАдам) вважають, що поява нових правозахисних організацій наприкінці 1950-х років в Америці була пов'язана зі сприятливими умовами для захисту прав афроамериканського населення на тлі наростаючого суспільного невдоволення і нестабільності уряду. У таких умовах НПО можуть бути інструментом мобілізації громадських ресурсів для відстоювання інтересів тих чи інших соціальних груп. Крім того, в теорії політичних можливостей розглядаються багато факторів, які сприяють розвитку громадських рухів і НПО, такі, як наявність безлічі центрів влади, конфлікти еліт, відповідна соціальна структура суспільства і т. д. Ця теорія може бути корисною для порівняльних досліджень формування НПО у різних країнах та регіонах залежно від тієї чи іншої структури політичних можливостей.

Таким чином, англо-саксонська (ліберальна) школа політичної думки пов'язує розвиток неприбуткового сектору (як частини громадянського суспільства) зі здатністю виробляти спільне благо – як альтернативу державі та ринку, які не можуть забезпечити все різноманіття потреб суспільства через обмеженість ресурсів та/або мотивації. Додатковою передумовою є, з одного боку, наявність у суспільстві особливих потреб (гетерогенність суспільства),

які необхідно задовольняти, з іншого боку – наявність політичних/соціальних антрепренерів, здатних інвестувати ресурси у їх розвиток.

Розглянуті теорії дозволяють за першого наближення побачити залежність розвитку НПО від загального політичного та соціально-економічного контексту. Вони показують, що специфіка процесу виробництва соціальних благ та можливості державних і приватних інститутів задовольняти суспільний попит впливають на траєкторію розвитку неприбуткового сектору. Особливого імпульсу цьому надає трансформація держави добробуту. Зміни, які відображаються на обсязі неприбуткового сектору, його якісних характеристиках і особливостях взаємовідносин з бізнесом і державою, є предметом аналізу у другому розділі.

1.2. Ліберальна трансформація соціальної держави як передумова зростання ролі неприбуткових організацій у сфері виробництва соціальних послуг

У нашому дослідженні ми розглядатимемо неприбутковий сектор як частину соціальної системи держави, чия роль і масштаб, у свою чергу, є продуктами низки історичних факторів. В різних країнах моделі неприбуткового сектору (громадянського суспільства) сформувались під дією взаємовідносин між провідними соціальними класами, політичними партіями та бюрократією. Тому ми можемо охарактеризувати моделі неприбуткового сектору у взаємозв'язку з національними традиціями управління соціальною сферою. До основних моделей належать ліберальна, партнерство задля добробуту, соціал-демократична, затримана демократизація і традиційна. Також основою емпіричного аналізу стануть критерії, визначені для виділення тієї чи іншої моделі розвитку неприбуткового сектору.

Спочатку пропонуємо проаналізувати трансформацію держави добробуту та її моделі, оскільки вони, своєю чергою, визначають модель

громадянського суспільства. Другий розділ нашої кваліфікаційної роботи ми присвятимо порівняльному опису та аналізу чотирьох моделей.

Почнемо з висвітлення процесу трансформації держави добробуту і зміни ролі неприбуткового сектору в соціальній політиці. До прикладу розглянемо тенденції розвитку неприбуткового сектору через взаємозв'язок з трансформацією взаємовідносин держави добробуту. Поряд з цим в дослідницькій літературі, присвяченій управлінню соціальною політикою, незначне місце посідає дискусія про роль недержавних (альтернативних) способів виробництва соціальних послуг силами неприбуткових організацій [36, с.101]. Мета цього підрозділу – показати вплив моделі соціальної держави і її трансформації (в тому числі, лібералізації) на становлення третього сектору і його специфічної ролі у сфері виробництва соціальних послуг і представленні інтересів.

Відправним пунктом для концептуалізації моделей взаємодії неприбуткового сектору і держави є концепт держави добробуту, запозичений у відомого датського дослідника Госта Еспінг-Андерсена. Можна виділити два основних підходи, за яких держава добробуту визначається як:

1. «Монолітна організація з обмеженими можливостями, що існує на одному рівні з іншими організаціями (враховуючи ринок і приватні домогосподарства).
2. Порядок або процес, що складається з набору учасників, які визначають суперечливі результати політичного курсу» [36, с.105].

Цей поділ є важливим для дискусії про стан держави добробуту та/або ринку у виробництві загального блага та про вибір моделі співвідношення цих секторів (державного та комерційного) у його виробництві. В класичному трактуванні держава добробуту визначається як специфічна діяльність держави із забезпечення доходів, охорони здоров'я, освіти, продовольства та інших суспільно значимих благ. Однак, в дослідницькій літературі існує критика такого широкого трактування поняття держави добробуту, яке прирівнюється до «соціальної безпеки» або «соціального захисту». Так, на

думку Кауфманна, цей феномен не зводиться до формування інститутів, але містить взаємозв'язок між існуючими соціальними проблемами та політичною боротьбою щодо їх вирішення. Враховувати це важливо при аналізі суті, причин походження та трансформації держави добробуту [55].

Другий підхід до визначення держави добробуту передбачає невизначеність результатів проведеної політики, яка піддається впливу багатьох зацікавлених сторін. «Як показує практика, саме таке розуміння добре описує сучасні реалії, оскільки урядові соціальні програми не пов'язані мотивом абстрактного загального блага, та надзвичайно різноманітні і стають об'єктом впливу безлічі досить вузьких соціальних груп. Держава добробуту, як вказано в дослідженнях, сприяє формуванню зацікавлених груп, прагнуть зберегти існуючі в системі, що склалася, преференції та пільги. Саме цей підхід ближчий до того розуміння, яке використовується в даній роботі» [9].

Дискусія про те, яку роль комерційні та неприбуткові організації повинні відігравати у соціальному забезпеченні, є однією із найактуальніших на рівні публічних обговорень. Вона, своєю чергою, інтерпретується дослідниками як дві основні моделі. Держава може або регулювати ринкові відносини (ліберальна модель), або збирати податки і гарантувати їх використання на благо суспільства (соціал-демократична модель). В класичній економічній теорії державне регулювання виправдане тим, що ринок не задовольняє потреби у виробництві загального блага, оскільки це пов'язано з високими ризиками «проблеми безбілетника» і, відповідно, зі зниженням доходів. «Адепти держави добробуту доходять до висновку, що бюрократія більшою мірою здатна задовольнити потреби громадян, аніж ринок. Разом з цим бізнес не зацікавлений в тому, щоб держава добробуту нарощувала свої соціальні зобов'язання, бо це, зазвичай, означає збільшення податкового навантаження. Тому нормативне припущення полягає в тому, що бізнес повинен лобіювати більш ліберальний підхід, при якому він сам міг би вкладати необхідну кількість коштів на соціальні проекти, тобто контролювати свої витрати» [49, с.71].

Особливості оподаткування значною мірою є показниками моделі, що склалася. Це також актуально і для НПО, які у багатьох країнах наділені особливим статусом організацій загальної користі та користуються податковими пільгами. Фіскальна політика, зрештою, є відображенням моделі соціальної держави і показує готовність уряду створювати умови для розвитку приватних пожертв та інвестицій бізнесу у вирішення соціальних питань.

Дослідники визначають декілька джерел добробуту суспільства, до яких належать *ринок праці* (доходи від заробітної платні), *приватні вкладення* (родина, добровільні пожертви та інші форми громадянської активності) та *державна* (регулювання з метою виробництва суспільного блага). Міра відповідальності громадських, ринкових та державних інститутів за соціальне забезпечення визначає ту чи іншу модель соціальної держави: *ліберальна* (переважає в англо-саксонських країнах), *консервативна* (поширена в континентальній Європі) та *соціал-демократична* (характерна для Скандинавських) країн). Посткомуністичні держави (у тому числі і Україна) відносяться до держави добробуту, що трансформується. Зокрема, втрачаються ознаки змішаної моделі, що включає характеристики соціал-демократичної (широка система соціальних гарантій та доступ до базових соціальних послуг) та консервативної моделі (стратифікація всередині системи соціальних гарантій). І одночасно набуваються характеристики ліберальної моделі. Зазначені моделі визначають не лише обсяг наданих державою послуг, а й спектр тих соціальних груп, які отримують гарантовану соціальну допомогу від держави, а також способи реалізації соціальної політики загалом. Аналіз сформованої моделі соціальної держави дозволяє пояснити як обсяг, так і характер присутності недержавних інститутів (наразі НПО) у соціальній політиці.

Загальноновизнаним феноменом у світі є трансформація держави добробуту та відповідних моделей управління соціальною політикою. Дослідники виділяють два види трансформацій: 1) нарощування соціальних зобов'язань та розширення держави добробуту; 2) скорочення соціальних гарантій, передачу

частини послуг, що надаються, на відкуп ринку та громадян, іншими словами, лібералізацію держави добробуту. Їхня основна відмінність полягає в тому, що в першому випадку це підтримує суспільство: і політиків і бюрократів. А в другому випадку, скорочення зобов'язань та лібералізація пов'язані з перешкодами політичного та бюрократичного характеру. Можна виділити три основні підходи, які пояснюють лібералізацію (тобто скорочення соціальних зобов'язань, гарантованих державою): функціональний підхід, теорія владних ресурсів, а також теорія культурних змін та навчення кращих практик [58, с.54].

Функціональний підхід виділяє об'єктивні чинники, які відповідають за динаміку держави добробуту. Йдеться про те, що високий рівень економічного розвитку, індустріалізація та «старіння» населення призводять до збільшення соціальних видатків та розширення соціальних прав. Так, наприклад, у деяких країнах континентальної Європи переважання населення пенсійного віку призводить до того, що менша (за кількістю) працездатна частина населення забезпечує більшу частину соціуму. Демографічне зростання, старіння населення та фінансова криза вимагають збільшення витрат на пенсії та охорону здоров'я. Адепти функціонального підходу доводять, що урядам доводиться реагувати на ці виклики і вдаватися до таких управлінських рішень, як приватизація соціальних послуг і аутсорсинг, розвиток ринку, деволюція та децентралізація управління соціальною сферою.

Крім демографічного чинника, впливають також зростання суспільства знання та поширення гнучких, короткострокових трудових контрактів, у результаті довгострокові колективні угоди перестають бути нормою. А.Халоцька вважає, що «в таких умовах індивідуальні страхові соціальні пакети і гнучка система соціального забезпечення переважно відбивають преференції споживачів. Як результат, нові, недержавні організації, що забезпечують соціальне страхування та надання соціальних послуг, приходять на зміну загальним державним програмам. Таким чином, згідно з функціональним підходом, демографічні та соціально-економічні зміни у

структурі суспільства стають істотним фактором трансформації держави добробуту» [53].

Підхід, який ставить на важливе місце *розподіл владних ресурсів*, пояснює приватизацію соціальної сфери та/або нарощування урядових зобов'язань діяльністю зацікавлених груп і політичних партій. Зокрема, активність профспілок та лівих політичних партій провокує розвиток держави добробуту. Наприклад, німецькі профспілки зазвичай перешкоджають скороченню соціальних зобов'язань. І навпаки, досвід Великобританії та Швеції показує, що соціальні реформи безсумнівно ефективніші тоді, коли вплив профспілок нівелюється. Середній клас і політичні партії, що представляють його інтереси, надають перевагу більш раціональному використанню суми сплачуваних податків і готові платити за приватні школи та медичне обслуговування. Тому, приходячи до влади, вони проводять політику скорочення класичної держави добробуту, що перерозподіляє податки, на користь зниження оподаткування та створення ринку соціальних послуг. Крім того, соціал-демократи також здатні скорочувати соціальні витрати з метою підвищення ефективності управління (прикладом може бути Швеція) [55].

Ще один аргумент значимості існуючих центрів влади полягає в тому, що фрагментовані політичні системи меншою мірою схильні до скорочення соціальних видатків, оскільки в них вища необхідність досягнення згоди з приводу моделі управління. Щоб домовитися, великій кількості політичних сил потрібні значні ресурсні витрати. Дослідники, зокрема, посилаються на роль ветоакторів, які сприяють збереженню статусу-кво та стабільності політичного курсу. Централізація влади сприяє проведенню реформ, про що свідчать приклади авторитарних модернізацій. Однак частина авторів не поділяє цього висновок, вважаючи, що в політичних системах, де влада розосереджена і відповідальність розмита, легше проводити реформи, оскільки виборцям складніше покарати коаліційний уряд. Це згладжує проблему політичної відповідальності та дозволяє реалізовувати непопулярні в суспільстві реформи, у тому числі скорочувати соціальні витрати держави.

Окремий аргумент у цьому підході пов'язаний із зацікавленістю бюрократів, які прагнуть розширити свої повноваження щодо регулювання та контролю за рахунок приватизації соціальної сфери. Це пояснюється тим, що включення ліберальних ідей, особливо в соціальній сфері, до політичного порядку денного не завжди виявляється оптимальною і доступною стратегією для політиків, оскільки вона має на увазі непопулярні в суспільстві заходи. Приклади Швеції та Німеччини свідчать про те, що комісії чиновників приймають рішення, які визначають довгострокові реформи. «Між бюрократами, які ухвалюють рішення, існує широкий консенсус незалежно від політичних переваг. Він виникає тому, що доступ до повної інформації є лише у вузького кола осіб (фахівців, які приймають рішення). При цьому вони прагнуть обмежити вплив ветоакторів, що дозволяє їм впроваджувати політичний курс в життя. Ринкові реформи ефективні за умови, що члени комісій орієнтовані на технічні, а не політичні аргументи. До того ж кількість бюрократів, які приймають рішення, має бути обмежена. Тому в багатьох випадках неоліберальні ідеї були підтримані і впроваджені в життя бюрократією. Так, незважаючи на те, що в 1980-ті роки в Німеччині жодна політична партія безпосередньо не закликала до скорочення державних гарантій, експерти в галузі соціальної політики поступово провадили лібералізацію системи охорони здоров'я» [44, с.81].

Теорія культурних та ідеологічних змін і навчання кращим практикам показує, що проблеми та шляхи їх вирішення формуються на рівні дискурсу та обговорення прийнятих норм, внаслідок чого відбувається перегляд існуючих інститутів та практик. Прикладом такого підходу є теорія політичних потоків Кінгдона – вона розглядає ідеологічні ресурси як визначальні чинники зміни політичного курсу. Частина досліджень цього напрямку сфокусовані на особливостях самих ідей і механізмах, за допомогою яких вони стають двигунами змін [59].

У рамках цього пояснювального блоку також аналізується досвід управління, який може переходити у вигляді найкращих практик з однієї

сфери до іншої. Зокрема, бізнес-технології та підходи в економічній політиці стають актуальними для соціальної політики у вигляді нового державного менеджменту. Крім обміну механізмами реалізації політики з різних сфер, можна говорити і про переймання досвіду країн одна в одній. Особливо це актуально в країнах Європейського Союзу, який організовує спеціальні форуми та обговорення соціальної політики за участю представників країн-членів ЄС для координації та обміну досвідом. Цей механізм впливу отримав назву «відкритого методу координації», який активно використовується в тих сферах, де ЄС не має можливості прямого регулювання, а може лише організувати взаємне навчання та обговорення застосовуваних механізмів політики, а також формулювати «м'які» рекомендації. Такі ж форуми для взаємного обміну досвідом різних країн організовують й інші міжнародні організації, що сприяє зближенню їх політичних курсів. Це, по суті, становить частину теорії навчання найкращими практиками.

Узагальнюючи описані підходи, що пояснюють лібералізацію держави добробуту, можна назвати кілька блоків. Перший блок теорій пов'язаний з об'єктивними змінами у демографічній структурі населення (функціональний підхід). Другий наголошує на діяльності зацікавлених груп (як політичних, так і бюрократичних). Третій підхід також ставить на важливе місце неполітичні чинники: ідеологію зовнішнього тиску глобального ринку та наддержавних інститутів, які стимулюють впровадження ринкових механізмів управління соціальною сферою. Ці відмінності в поясненнях важливі для того, щоб проаналізувати ті фактори, які вплинули на залучення організацій третього сектору як провайдери соціальних послуг.

Висновки до I розділу. Сьогодні трансформація принципів держави добробуту є загальносвітовим трендом. Піонерами у цьому напрямі були англо-саксонські країни. Так, класичним прикладом є Великобританія початку 1980-х років. Ставши прем'єр-міністром, Маргарет Тетчер вжила кілька серйозних заходів щодо обмеження впливу такої значущої зацікавленої групи, як профспілки, які були основним форпостом відстоювання та розширення

державних соціальних гарантій. Цей серйозний поворот у політиці торкнувся принципів розподілу соціальних зобов'язань між суспільством і державою і досі широко обговорюється в публічних дискусіях щодо необхідного ступеня присутності держави в соціальній сфері та транслюється елітами як концепція «маленька держава – велике суспільство».

Незважаючи на багатоплановість і неоднозначність реформ президента Рональда Рейгана, частина їх також прийнято характеризувати як ліберальні. Прикладом може бути послаблення державного регулювання промисловості, сільського господарства та соціальної сфери у 1980-ті роки у США. Основним принципом нового політичного курсу стала орієнтація на ринкові механізми та потреби покупців відповідних соціальних послуг.

Один із найвідоміших дослідників сучасного неоліберального підходу Девід Харві виділяє кілька ключових показників переходу до ліберальних принципів управління соціальною сферою: «приватизація, послаблення державного регулювання (дерегулювання) та відхід держави із значної частини соціальної сфери. Насправді ці процеси знаходять свій відбиток не лише у кількісних показниках (зниження витрат держави на соціальне забезпечення), а й у якісних змінах (скорочення державних програм, і установ, їх заміщення ринком і приватизацією системи соціального забезпечення)».

II РОЗДІЛ. Взаємозв'язок між моделями соціальної політики та особливостями розвитку неприбуткового сектору в різних країнах

2.1. Ліберальна модель неприбуткового сектору Великобританії та США

Як вже зазначалося в попередньому розділі, для ліберальної моделі характерний великий обсяг робочих місць, зайнятих у некомерційному секторі, і навіть середній чи високий рівень залучення волонтерів до діяльності організацій. Важливою відмінністю цієї моделі є те, що членські внески і філантропія становлять значну частину ресурсів організацій. Діяльність із представництва інтересів є менш важливою порівняно із залученням організацій у сферу надання послуг. Як класичні приклади цієї моделі дослідники наводять Сполучені Штати та Великобританію. Її трансформація у часі залежала від змін у пріоритетах та особливостях реалізації соціальної політики.

У 1930-х роках у Сполучених Штатах підтримка неприбуткового сектору стала однією зі складових порядку денного консерваторів, що стало поштовхом для залучення об'єднань громадян у діяльність із надання соціальних послуг. На початку 1960-х років субсидування неприбуткових організацій у соціальній сфері було покликано замінити урядові програми. Організації неприбуткового сектору стали одержувачем приватних пожертвувань у меншій мірі та трансформувалися в асистента держави у чутливих сферах політики.

У 1970-х роках у Сполучених Штатах система соціального забезпечення включала широку сферу освіти, яка вважається важливою точкою розвитку академічної ролі третього сектору. З 1962 по 1967 роки субсидування соціальної сфери національним урядом сприяло тому, що регіональна і місцева влади стали поступово віддавати деякі соціальні послуги на аутсорсинг професійним об'єднанням і некомерційним організаціям. Цьому сприяло

законодавче зняття обмежень під час укладання субконтрактів на надання послуг 1967 року. Перш за все, на аутсорсинг були віддані такі послуги, як догляд за розумово відсталими людьми, боротьба з наркоманією і алкоголізмом, догляд за дітьми і створення притулків для постраждалих від насильства в сім'ї і т. д. У 1971 році відсоток соціальних послуг, які віддаються на субконтракти, досяг 25% (по відношенню до загального обсягу соціальних витрат), і до 1976 року він досяг рівня 49% [40, с.401].

Істотні зміни у перерозподілі повноважень та фінансових зобов'язань між національним і субнаціональним рівнями влади (з початку 1970-х років — децентралізація управління) та нова політика Рейгана у 1980-х роках у соціальній сфері вплинули на збільшення ролі неприбуткового сектору у сфері надання соціальних послуг. Федеративні відносини дозволили регіональній та місцевій владам з більшим ступенем свободи розпоряджатися фінансовими коштами, які надходили з національного бюджету. Конкурси серед НПО та малого бізнесу на місцевому рівні сприяли наповненню соціальних програм змістом, що найкраще задовольняло інтереси місцевої спільноти. Також новим явищем стало державно-приватне партнерство. Ця правова форма стимулювала корпорації та організації третього сектору до створення спеціальних НПО для координації взаємодії з урядом.

В такій ситуації уряд оголосив про вихід із тих сфер, з якими громадянське суспільство успішно вправлялось. Згідно з офіційною політикою федерального уряду Сполучених Штатів Америки в кінці 1980-х років, роль місцевих громадянських ініціатив, приватні пожертвування і волонтерство повинні були стати необхідним доповненням урядових заходів, які проводяться в соціальній сфері. Як наслідок, серйозно скоротилися урядові гранти для неприбуткових організацій. «Ставка була зроблена на приватні вкладення в сектор, підтримку корпорацій та фондів. Передбачалося, що стимулом розвитку фондів і приватного фінансування неприбуткового сектору стане зниження оподаткування. Окрім цього, некомерційним організаціям пропонувалися різноманітні державні компенсації у вигляді ваучерів і

податкові кредити. Третьому сектору довелося значною мірою переорієнтувати джерела та структуру фінансування, левову частку якого до початку 1980-х років становили державні контракти. Крім того, організації третього сектору зіткнулися з конкуренцією на ринку соціальних послуг із комерційними організаціями. Важливим наслідком зміни політики стало збільшення обсягів комерційної діяльності сектору, оскільки приватні пожертвування не змогли покрити скорочення бюджетного фінансування» [40, с.421].

Як показують дослідження Касіль Р.М, «починаючи з 1970-х років політичні еліти меншою мірою брали участь у великих цивільних ініціативах та асоціаціях, таких, як, наприклад, Ветерани зарубіжних воєн або Американський легіон. У той же час афіліація з організаціями, орієнтованими на надання соціальних послуг, благодійними фондами та елітними клубами, стала більш поширеною. Дослідники розглядають ці зміни в руслі загального зниження членства в масових організаціях. Однак, важливе пояснення цього тренду пов'язане не лише з інтерпретаціями теорії соціального капіталу, яка бачить у них розрив соціальних зв'язків у суспільстві, що загрожує погіршенням якості демократії» [29, с.28].

Ставлячи на перше місце політику, яка проводилась, дослідники показують, що структурні зміни сектору також пояснюються і трансформацією моделі забезпечення добробуту нужденних громадян – тим, які організації задіяні в цьому процесі, які джерела фінансування і яка роль держави.

Якщо розглянути структуру неприбуткового сектору США у 2000-ті роки, можна виявити, що «вона цілком відбиває тенденції кінця ХХ століття. Так, 11% організацій працюють у сфері охорони здоров'я, 37% надають різноманітні гуманітарні послуги громадянам, 12% задіяні у сфері освіти. Усього близько 60% організацій працюють у соціальній сфері. Крім цього, 12% організацій відносяться до сфери мистецтва, 4% – до сфери релігії, 4% – до екології та 7% – організації загального блага. Відповідно до законодавства

ці організації можуть бути віднесені до громадсько значущих організацій та отримувати податкові преференції (докладніше див. нижче). Організації відрізняються не лише сферою, а й характером своєї діяльності. Загалом у законодавстві виділено близько 26 видів неприбуткових організацій, включно з профспілками та страховими пенсійними фондами. За деякими даними частка неприбуткового сектору у ВВП у 1999 році сягала близько 7%, а кількість зайнятих у некомерційному секторі становила близько 10% від усього робочого населення» [29, с.30].

Крім цього, в цей період часу вдвічі збільшилася чисельність фондів: з 21 877 (у 1975 році) до 50 201 (у 1999 році). В період з 1987 по 1997 роки чисельність благодійних організацій збільшилася на 64%. Урядові кошти склали 20% від усіх інших джерел доходів благодійних організацій, задіяних у сферах соціальної політики, які не стосуються охорони здоров'я.

Таким чином, флуктуації в управлінні соціальною політикою та відхід держави з деяких сфер соціального забезпечення призвели до того, що розвинений американський неприбутковий сектор став адаптувати бізнес-стратегії (фандрейзинг, проєктний менеджмент) для надання соціальних послуг у попередньому обсязі. Цей тренд був визначений дослідниками як маркетизація неприбуткового сектору.

Важливим компонентом у взаємовідносинах між урядом і НПО в Сполучених Штатах є серйозні податкові послаблення для тих організацій, чия діяльність визнана суспільно корисною. Вона повинна включати громадську користь і виключати політичну діяльність. Роман Касіль так характеризує суть політики держави щодо неприбуткового сектору в Америці: «Годуйте нужденних, але не намагайтеся впливати на вдосконалення програм захисту голодуючих. Лікуйте хворих, але не прагніть змінити систему охорони здоров'я загалом» [29, с.30]. Таким чином, функція представництва інтересів практично недоступна тим організаціям, які прагнуть отримувати податкові пільги та урядові гранти, користуючись статусом суспільно корисних.

Водночас податкові пільги значно знижують витрати та сприяють розвитку фандрайзингу.

Неприбуткові організації звільнено від податку на прибуток, а пожертви для НПО (приватні та корпоративні) взагалі не оподатковуються. Крім цього, організації не сплачують податку на власність. Цей вид податку стягується муніципалітетами, які певним чином не зацікавлені у збільшенні чисельності суспільно значущих організацій, оскільки це веде до скорочення податкової бази. Наприклад, у різних муніципалітетах Нью-Йорку в 1993 році обсяг власності, яка не оподатковувалась, становила від 34% до 59%. В результаті американський уряд зіткнувся з дилемою. Позбавляючи НПО від додаткових податкових пільг, він прагнув заохочувати залучення недержавних коштів у реалізації соціально значущих проєктів. Однак в умовах, коли неприбутковий сектор за рахунок бюджетних коштів реалізує урядові програми (звісно, з високою часткою варіативності та впливом НПО на їх зміст), податкові послаблення здаються менш виправданими. Одним із способів вирішення дилеми стало підвищення вимог до ефективності проєктів та програм, які реалізуються організаціями третього сектору, що стало б важливим доказом успішного вкладення коштів та виправданості їх особливого становища на ринку соціальних послуг.

Під тиском серйозної конкуренції з боку комерційних організацій відбулося скорочення основних видів діяльності НПО, які зайняли дві основні ніші: благодійна допомога, дослідницька та наукова діяльність. Крім цього, неприбуткові організації все частіше почали вдаватися до комерційних механізмів реалізації своєї діяльності, що актуалізувало питання про справедливість зниження оподаткування для організацій, робота яких почала надто нагадувати бізнес [24, с.215].

Підсумовуючи аналіз американського неприбуткового сектору у ХХ столітті, можна наголосити на важливості зміни моделі управління соціальною сферою, яка серйозно вплинула на якісні та кількісні характеристики сектору: зростання благодійних організацій та фондів, комерціалізація та

професіоналізація діяльності НПО, зростання чисельності сектору. Особливий статус суспільно корисних організацій, який унеможливує лобістську діяльність, стримує розвиток організацій, пріоритетом діяльності яких є лобізм і представництво інтересів певних соціальних груп у Сполучених Штатах Америки.

Для Великобританії також характерною є певна динаміка розвитку неприбуткового сектору, яка частково стала відповіддю на соціальні та економічні виклики. Загалом, дослідники показують, що відсутність визнання неприбуткового сектору як сили, здатної покращувати якість добробуту громадян, відбивалося у спорадичних, несистематичних політичних заходах щодо сектору. З цієї причини однією з визначальних характеристик неприбуткового сектору є еkleктичність і відсутність системності у взаємодії НПО з установами соціальної сфери.

У XIX столітті в Сполученому Королівстві благодійність оформилася як соціальний принцип, що став основою демократичного управління, мета якого — створити умови для громадського саморегулювання. Тому асоціації та благодійні організації не фінансувалися державою і мали досить високий рівень автономії управління, як і в Сполучених Штатах Америки в цей період.

У переважній більшості країн Європи набуття статусу суспільно корисної організації є добровільним рішенням організації. А у Великій Британії він закріплюється за всіма без винятку благодійними організаціями, щорічний дохід яких становить 5000 британських фунтів. Такі організації мають бути офіційно зареєстровані в урядовій організації — Благодійній комісії Англії та Шотландії, яка керується спеціально призначеними комісарами, які не залежать від парламенту та уряду. Крім цього, щоб отримати статус суспільно корисної, організація повинна діяти в інтересах суспільства або його значної частини, тобто сприяння окремим громадянам не належить до суспільно корисної діяльності. Організації, які займаються політичною діяльністю, також не можуть бути віднесені до цієї категорії. Прецедентне право Великобританії виділяє чотири основні категорії, які співвідносяться з

суспільно корисною діяльністю: боротьба з бідністю, підвищення рівня освіти, релігійна освіта та інші види діяльності.

На думку Н.Лариби «благодійні організації займають специфічну нішу у соціальній економіці. Оскільки державна підтримка населення була зосереджена тільки на роботі з найменш неблагополучними соціальними групами, у сфері боротьби з бідністю неприбуткові організації стали затребуваними партнерами. В цілому результатом обмеженої ролі уряду в соціальній сфері стала, наприклад, відсутність державної допомоги по догляду за дітьми віком до 5 років. Цю нішу зайняли неприбуткові організації та соціальні кооперативи, що складаються з волонтерів та представників місцевих спільнот. Таким чином, відсутність урядової уваги до певних питань у соціальній сфері сприяло розвитку в цих галузях неприбуткового сектору, чисельність якого була досить значною в цей період» [34].

У 1950—1960-ті роки, однак, класична держава добробуту стала серйозно розвиватися, що супроводжувалося зниженням ролі неприбуткових організацій у соціальній сфері. Неоліберальний тренд управління, пов'язаний з приходом до влади Тетчер у 1979 році, не сприяв визнанню практичної значущості діяльності організацій громадянського суспільства. Це було пов'язано з тим, що представники «правих» поглядів розглядали ринок як основну альтернативу державному сервісу. Тому заклик до міжсекторального партнерства не був пріоритетною складовою політичного курсу, що проводиться. Перегляд взаємовідносин між державою, роботодавцями та бізнесом у бік посилення інтересів бізнесу стояв в авангарді порядку денного країни.

«Політика консерваторів у 1980—1990-х роках частково сприяла розвитку сервісної функції НПО. Незадоволеність бюрократією та якістю управління на місцевому рівні підштовхнули уряд до приватизації державних установ та залучення неприбуткових організацій у роботу з соціально виключеними громадянами. Вони показали здатність залучати недержавні ресурси для вирішення проблем, із якими не могли впоратися державні

установи. Передача частини соціальних сервісів на аутсорсинг третьому сектору призвело до підвищення його фінансування. Так, за десять років порядок збільшення фінансування був наступний: з 1850 мільйонів британських фунтів у 1982–1983 роках до 4198 мільйонів у 1990-х.

В останні десятиліття ХХ століття у Великій Британії, як і скрізь у Європі, неприбутковий сектор став привабливою формою реалізації низки специфічних соціальних завдань. Тому залучення НПО на контрактній основі для вирішення завдань місцевого рівня стало загальноприйнятою практикою у 1990-ті роки» [52, с.80].

Поштовхом до цього стали реформи системи соціального забезпечення лейбористського уряду, який прийшов до влади в 1997 році. Ідеологічно звернення до неприбуткових організацій було виправдане необхідністю справлятися із зовнішніми глобальними викликами та неоліберальними вимогами підвищення ефективності управління. Як панацею політичні еліти розглядали ідеї неокомунітаризму, зокрема розвиток соціального капіталу та активного громадянського суспільства. Внаслідок цього офіційного визнання неприбуткового сектору як правомірного партнера у вирішенні соціальних завдань були проведені переговори між основними великими некомерційними організаціями Великобританії, Уельсу, Шотландії та Ірландії. За результатами було досягнуто угоди, в якій визнавалася важлива роль НПО у модифікації та розвитку політичного курсу уряду, а також застосуванні кращих практик та соціальних ініціатив для покращення якості управління. Ці два напрями – представництво інтересів та участь у процесі прийняття рішень, а також надання соціальних послуг – мали підтримуватися урядом.

На місцевому рівні також були прийняті подібні угоди. «Дослідники та експерти вважають, що крім символічного визнання важливості неприбуткового сектору для управління ці угоди насправді змінили відносини НПО з державою. Показником якісної зміни може бути той факт, що до кінця 1990-х років у некомерційному секторі Великобританії було задіяно 2-6% всього робочого населення країни, а внесок в економіку досягав 3-9% ВВП. Це

пояснюється тим, що, створюючи сприятливі умови для збільшення індивідуальних пожертв та розвитку благодійності в цілому, на початку 1990-х років уряд вжив заходів щодо зміни податкового режиму» [52, с.81].

Незважаючи на ці зміни, основні інститути держави добробуту досі залишаються основними провайдерами у соціальній сфері. Прикладом може бути Національна служба охорони здоров'я у Великій Британії, створена в 1948 році. Її діяльність фінансується за рахунок податкових надходжень з бюджету, і переважна кількість послуг є безкоштовним для громадян Великобританії. Реформа цієї служби, зокрема, передбачає, що деякі послуги передаються на аутсорсинг за результатами конкурсу. Незважаючи на ці структурні зміни та появу альтернативних постачальників послуг, ця служба залишається домінуючою у сфері охорони здоров'я в країні. Однак ліберальні тренди сприяли тому, що частина неприбуткових організацій стала професійним постачальником послуг, перш за все, у сфері освіти та охорони здоров'я. Поряд з цим діють організації громадян, які вирішують локальні проблеми зусиллями волонтерів. Існуючий розрив між волонтерськими об'єднаннями громадян та професійними організаціями є однією з особливостей третього сектору [55].

Як бачимо з опису прикладів, Сполучені Штати відрізняються від Великобританії інтенсивністю регулювання діяльності третього сектору. В Америці важливість НПО визнається не тільки в політичній риторичі: вона відображається в детальному законодавстві, що регулює види діяльності, оподаткування та взаємодію організацій третього сектору з органами влади. У Сполученому Королівстві такої системної політики немає. Швидше, вона піддається перегляду залежно від того, які ідеологічні уподобання переважають у парламенті та уряді країни.

Ще одна відмінність полягає в рівні залученості НПО до різних галузей соціальної сфери. У США лікарні та університети здебільшого за правовою формою є некомерційними організаціями та конкурують у цих сферах з державними установами. У Великобританії неприбутковий сектор займає

лише ту нішу, яка традиційно випадала з поля зору уряду. У системі охорони здоров'я держава, хоч і починає віддавати частину послуг, що надаються, на аутсорсинг бізнесу та НПО, все ще володіє монополією.

У чому схожість цих двох країн, що належать до ліберальної моделі? Найважливіша риса у тому, що суспільство забезпечує вирішення низки соціально значущих питань своїми зусиллями, і це вважається нормою. Здатність громадян до самоорганізації та до колективних ініціатив, таких як волонтерство, благодійність, розвиток приватних фондів, дозволяє на довгостроковій основі забезпечувати цю функцію неприбуткового сектору. Звичайно, як ми бачимо, уряди різною мірою та в різний час підтримують та/або створюють умови для розвитку громадських ініціатив. Неоліберальні тенденції останніх десятиліть посилюють регулюючу функцію держави та залучення НПО у надання послуг на конкурсній основі за рахунок бюджетних коштів.

2.2. Розвиток неприбуткового сектору у Німеччині (корпоративістська модель)

Для корпоративістської моделі, яка в класифікаціях дослідників також називається партнерство заради добробуту, характерні такі ознаки, як великий за обсягом неприбутковий сектор та вагомий внесок державних коштів у розвиток та підтримку діяльності третього сектору. Відповідно, рівень благодійної підтримки приватних донорів та індивідуальних пожертв є другим за пріоритетом джерелом фінансування неприбуткових організацій. Зазначається, що волонтерство у цих країнах також на відносно низькому чи середньому рівні. Залучення організацій до сфери соціальних послуг є більш пріоритетним у порівнянні з їх діяльністю з представництва та захисту інтересів.

Формування такої моделі було спочатку пов'язане з тим, що в Європі ХІХ століття широкого поширення набули організації взаємодопомоги. Їх розвиток був тісно пов'язаний з діяльністю основних церковних організацій: протестантської та католицької, які діяли як соціальні антрепренери, об'єднуючи громадян з метою вирішення спільних нагальних завдань. Так, у європейських країнах виникали перші недержавні школи та лікарні, діяльність яких курувала церква. Як показує теорія пропозиції, політичні партії, благодійні фонди та бізнес також ставали своєрідними соціальними антрепренерами, які сприяли розвитку громадських ініціатив у соціальній сфері (детальніше ця теорія представлена у розділі 1). З історичними традиціями пов'язаний і той факт, що деякі організації третього сектору досі афілійовані з політичними партіями, церковними об'єднаннями у Німеччині, католицькими об'єднаннями у Франції, соціалістичними рухами та християнськими організаціями у Бельгії та Нідерландах [50].

Законодавчо у Німеччині виділено два типи організацій: членські об'єднання (спортивні клуби, партнерства, кооперативи, професійні спілки, релігійні організації) та нечленські організації (фонди, університети, школи, страхові фонди). При цьому, звичайно, третій сектор включає різноманітні організації, що відрізняються фінансовими можливостями, які застосовуються в їх відношенні податковим режимом, структурою управління, взаємовідносинами з урядом і т. д. Крім цього, дослідники підкреслюють відмінності між Західною і Східною Німеччиною. Зокрема, рівень участі громадян у діяльності цивільних об'єднань значно вищий у західних регіонах країни (спортивні клуби – 27% громадян, культурні та дозвільні організації – 22%), порівняно зі східними (спортивні клуби – 22%, культурні та дозвілля організації – 14%). З огляду на це, третій сектор можна охарактеризувати як неоднорідний, що складається з організацій, котрі мають різну природу виникнення, ресурсну базу та практики взаємини із соціальними антрепренерами та урядовими організаціями [47].

Найпоширенішою правовою формою є членські об'єднання (асоціації), потім – компанії з обмеженою відповідальністю, фонди та кооперативи. Формально зареєстровані асоціації своєю метою мають визначити неприбутковий вид діяльності, включати, як мінімум, 7 членів, керуватися статутом та обрати членів правління. Така асоціація може бути формально зареєстрована та зафіксована в реєстрі асоціацій. Компанії з обмеженою відповідальністю – найбільш привабливий статус для організацій, що працюють у соціальній сфері: насамперед лікарні, а також дослідницькі інститути, музеї та театри.

«З 1980 року фонди поступово стали значущою за кількістю частиною неприбуткового сектору Німеччини і на початку 2000-х років досягли другої у світі (за масштабами) спільноти після Сполучених Штатів Америки. Також сектор демонструє потужний стрибок у розвитку: якщо на початку 1990-х років сектор працевлаштовував 3,9% всіх працюючих громадян, то в 1995 році цей відсоток становив уже 5%, а на початку 2000-х – 6,8%. Німецьким ноу-хау є так звані «політичні фонди» – організації, що працюють в освітній та міжнародній діяльності, та близькі до різних політичних партій. Їхня мета – створення та підтримка демократичних цінностей у суспільстві, що явно пов'язано зі спробами подолати недемократичне минуле нацистської Німеччини. Кооперативи відіграють важливу роль у таких сферах економіки, як житло, фермерство, банківська система та страхування, що значною мірою вплинуло на збільшення комерційної складової їх діяльності» [23].

У Німеччині (а також в Австрії та у Франції) асоціації стали піонерами в освоєнні нових форм організації соціальної допомоги. З одного боку, уряди цих країн надають соціальні гарантії нужденним групам населення (передусім, виплачуючи фінансову допомогу та різноманітну допомогу). З іншого боку, вони значною мірою підтримують і регулюють діяльність недержавних організацій, які зайняті у цій сфері. Пріоритетними напрямками співпраці є охорона здоров'я та надання соціальних послуг населенню.

Важливими факторами, які визначають взаємодію НПО та держави, є, з одного боку, корпоративістська модель взаємовідносин між державою та недержавними організаціями (у тому числі об'єднаннями громадян та зацікавленими групами), з іншого – принцип субсидіарності.

Поняття корпоративізму передбачає особливу взаємодію між державними структурами та асоціаціями громадян, які займають привілейоване становище і мають монополію на представництво інтересів у певній сфері. Асоціації ієрархічно організовані, їх кількість обмежена та формально зафіксована. Як наголошує Н.Резніков, важливою характеристикою також є залучення організацій громадянського суспільства до процесу прийняття рішень [47].

Саме цими особливостями характеризуються у Німеччині взаємини між органами влади та так званими «асоціаціями добробуту». «Асоціації добробуту – це ієрархічно організовані громадянські об'єднання, які історично тісно пов'язані з церковними громадами або з соціал-демократичним рухом. Серед основних асоціацій дослідники називають «Карітас», афілійовану з католицькою церквою, Діаконію, пов'язану з німецькою протестантською церквою. Ці асоціації користуються привілейованим становищем стосовно комерційних організацій та державних установ» [55]. Вони, з одного боку, стали значним сегментом німецького третього сектору, з іншого – значною мірою інтегрувалися до системи державного соціального забезпечення, виробляючи левову частку послуг населенню. Цьому сприяла експансія держави добробуту в 1960-1970-х роках, яка вимагала від уряду надання великого обсягу соціальних послуг. Частину цих послуг було віддано на відкуп асоціаціям добробуту. Звичайно, формуванню такої тісної співпраці з державою сприяло поширення принципу субсидіарності, який визначає розмежування повноважень між національним, регіональним та місцевим рівнями влади.

На початку ХХ століття в період Веймарської республіки Німеччини, згідно з принципом субсидіарності, національний уряд віддавав на відкуп

місцевим органам влади питання соціальної політики, залишивши за собою її загальне регулювання. Це, зокрема, сприяло формуванню тісної співпраці з асоціаціями добробуту, які працюють у сфері охорони здоров'я та соціальних послуг. На думку дослідників, цей принцип обумовлює підтримку урядовими грантами та субсидіями близько 70% організацій третього сектору [50].

Важливим механізмом, який використовує уряд для стимуляції сервісної функції НПО у соціальній сфері, є статус суспільно корисної організації, яка тягне за собою податкові пільги та можливість отримувати субсидії та гранти від держави. Для отримання цього статусу організація повинна демонструвати суспільно корисну діяльність, яка є ексклюзивною, безпосередньо доступною і безкорисною. Так само як у Нідерландах та в Естонії, у німецькому законодавстві зафіксовано список видів діяльності, які належать до суспільно корисних. Вони наділяються податковими пільгами. Таким чином, статус регулюється податковим законодавством. При цьому місцевий податковий орган відповідає за його надання та перевірку відповідності статусу діяльності організації кожні три роки [50].

Маркетизація сектору як серйозне збільшення джерел прибутку від послуг (зміна структури доходів на користь плати за послуги) і загальних проєктів з комерційними організаціями в 1990-і роки ще не торкнулася німецьких організацій. Але зміна політичного курсу у соціальній сфері вже призвела до ослаблення корпоративізму. Так, наприклад, у 1998 році більше комерційних організацій стало залучатися для того, щоб збільшити конкуренцію та відкритість конкурсів на реалізацію соціальних проєктів. Ці заходи призводять до того, що монополія асоціацій, які отримують державні субсидії, починає поступово розмиватися.

У 1980–1990-ті роки на тлі економічної кризи відбувся перехід від виділення регулярних грантів для асоціацій на здійснення соціальних програм до резервування коштів для відшкодування вже наданих соціальних і медичних послуг некомерційним організаціям. Таким чином, було скорочено принцип авансування, і уряд почав вдаватися до покриття витрат НПО. Це,

звичайно, похитнуло стійкість організацій, яким необхідно спочатку заробити гроші для реалізації проєкту, здійснити його самотужки і лише після цього отримати компенсацію витрачених коштів від уряду.

На початку 1990-х років у Німеччині зменшився ступінь державного регулювання системи соціального захисту та ринку соціальних послуг. Нові комерційні та неприбуткові організації отримали доступ до державних грантів, внаслідок чого асоціації добробуту втратили своє привілейоване становище. Особливо це стосується роботи з молоддю, амбулаторними хворими та людьми похилого віку. Більше того, за принципами бізнес-стратегій, державні та страхові фонди перейшли від компенсації великих витрат на соціальні проєкти до відшкодування тільки тієї частини витрачених коштів, які не включали витрати на незаплановані втрати та ризики. Ці заходи стали відповіддю на економічну кризу, що наростала під тиском процесів глобалізації, високого рівня безробіття та інтеграції об'єднаної Німеччини.

Відмінною рисою німецької моделі, звичайно, є високий рівень кооперації між органами влади та асоціаціями добробуту, та іншими видами неприбуткових організацій, які працюють у соціальній сфері. Державна підтримка дозволяє реалізовувати урядові програми з часткою варіативності, яку привносять неприбуткові організації, підлаштовуючись під конкретні локальні ситуації. Неоліберальні тенденції лише посилюють цю модель, стимулюючи уряд віддавати на аутсорсинг соціальні послуги, залучаючи також комерційні організації та соціальних антрепренерів.

2.3. Розвиток неприбуткового сектору у Скандинавських країнах (соціально-демократична модель)

Соціально-демократична модель характеризується значним обсягом неприбуткового сектору за рахунок високого рівня участі волонтерів у діяльності організацій, що сприяє збільшенню фінансування організацій

завдяки членським внескам. Організації задіяні в представництві інтересів значно більше, ніж у попередніх двох моделях. Роль уряду у фінансуванні діяльності НПО виявляється на середньому рівні порівняно з іншими моделями. Основними характеристиками соціал-демократичної моделі розвитку неприбуткового сектору є такі:

- 1) «громадянські організації в основному представляють інтереси різних соціальних груп, а також забезпечують взаємозв'язок з політичними партіями (робітничий рух, ієрархічно організовані зацікавлені групи;
- 2) держава забезпечує широкі соціальні гарантії громадянам, надаючи їм фінансову підтримку, а також організовуючи державні установи соціальної допомоги» [50].

Традиційно у Скандинавських країнах уряд є основним гарантом соціального забезпечення. Так, у Швеції, наприклад, основою соціальної системи є загальнодоступне соціальне страхування. Ці широкі соціальні гарантії стали результатом активної діяльності громадських рухів (як робочих об'єднань, так і організацій фермерів і малого бізнесу, соціальних і гуманітарних асоціацій). Громадянські об'єднання та асоціації є важливими виразниками соціальних вимог, що мобілізують потенціал для тиску на державні установи, відповідальні за надання послуг. Вплив асоціацій громадян на прийняття політичних рішень найяскравіше і повно проявився наприкінці XIX - середині XX століть. Причому їх структура відповідала класичній ієрархічно влаштованій організації, яка характерна для корпоративізму, і включала місцевий, регіональний та національний рівні. Дослідники характеризують її як корпоративний плюралізм, підкреслюючи, що, незважаючи на сувору ієрархію та супідрядність, такого роду структурі також властиві внутрішні дискусії та конкуренція. Поряд з цим дослідження показують, що структурні особливості організації не лише забезпечували широке представництво і мобілізацію членів, а й провокували високий ступінь лояльності. Звичайно, такий мобілізаційний механізм був привабливим для політичних партій, які прагнули співпраці. Насамперед це стосується Швеції,

де соціал-демократична політична партія домінувала в уряді протягом 63 років, що дозволило їй успішно відстоювати інтереси робітничого руху. Таким чином, політична мобілізація робітничого руху та асоціацій громадян загалом сприяє розвитку такої функції громадянських об'єднань, як представництво інтересів.

Оскільки уряд і гарантує, і забезпечує виконання соціальних зобов'язань, роль неприбуткового сектору залишається обмеженою. Основним ресурсом його розвитку є приватна благодійність. Держава, при цьому, створює стимули для розвитку сектору, надаючи статус суспільно корисних асоціаціям, що працюють у сфері охорони здоров'я, освіти, науки та спорту, та фондам, які задіяні у благодійній діяльності, науці та освіті, знижуючи їхнє податкове навантаження.

«Волонтерство в некомерційному секторі, згідно з цією моделлю, не є однорідним. Добровільна участь громадян, перш за все, помітна в рекреаційних сферах (культура та спорт), професійних та бізнес-спільнотах, політичній діяльності. Однак у соціальній сфері внесок волонтерів значно скромніший. Тестування теорії для детальнішого аналізу Скандинавських країн показало особливість так званого «партиципаторного корпоративізму» – особливо значущої представницької функції громадянського суспільства. Це відрізняє її від ліберальної та корпоративістської моделей, де домінуючою є сервісна функція третього сектору» [37].

В цілому у нашому дослідженні ми виходимо із того, що широкі соціальні гарантії держави сприяють незначному розвитку неприбуткового сектору. Однак випадок Швеції показує, що модель держави добробуту нерівномірно впливає на характеристики неприбуткового сектору. Так, «рівень волонтерства у Швеції та інших Скандинавських країнах залишається високим. Зокрема, у Данії 92% населення, що є старшим 15 років, залучене до діяльності хоча б однієї НПО, у Швеції цей показник становить 90%, у Норвегії та Фінляндії – 84% і 76% відповідно . При цьому структура волонтерської участі виглядає нерівномірною в залежності від сфери

діяльності організації. Так, від 47 до 54% волонтерських годин припадає на діяльність в організаціях, пов'язаних із рекреаційною активністю (спорт, культура тощо). Причому середнє значення у країнах Західної Європи становить лише 32%. Що стосується роботи волонтерів у соціальній сфері (освіта і наука, здоров'я тощо), то тут задіяно лише 12-22% годин, а в релігійних організаціях ще менше – 3-8% часу» [12, с.31]. Порівняно високі середні показники у континентальній Європі: 32% і 15% відповідно. Це, безперечно, серйозно відрізняє структуру волонтерства в Скандинавських країнах від західноєвропейських суспільств.

Цікавою особливістю також є високий рівень безоплатної участі громадян Норвегії та Данії в діяльності таких організацій, як будинкові кооперативи та організації місцевих громад: 17% та 13% відповідно.

Ці особливості деякі дослідники трактують, ґрунтуючись на тезі, що присутність держави у соціальній сфері знижує можливості для неприбуткового сектору. Альтернативне пояснення полягає в тому, що громадяни присвячують значну частину свого часу волонтерству у сфері дозвілля, тому у них не залишається часу на суспільно корисну діяльність в інших організаціях. Крім того, відносно низький рівень волонтерства в соціальних організаціях здається таким саме в порівнянні з високими показниками для дозвільних організацій.

Зміни у структурі неприбуткового сектору дослідники пов'язують із поступовим згасанням масових громадських рухів, які відстоюють широкий політичний порядок денний. Натомість все більшого поширення набувають об'єднання захисту інтересів конкретних соціальних груп, сфокусовані на вирішенні конкретних проблем (наприклад, хворих або людей з обмеженими можливостями).

Дослідники пов'язують загальний високий рівень участі громадян у НПО з лютеранською культурою, яка більшою мірою орієнтована на їх включеність у діяльність громадських та державних інститутів, ніж протиставлення їм. Відсутність потужного середнього класу в XIX столітті знижувала потенціал

благодійної діяльності, місце якої займали індивідуальні зусилля громадян щодо внеску на підтримку бідних, будівництво церков та допомогу сусідам. Результатом цього стала інституціоналізація так званої «волонтерської допомоги спільноті» [47].

Висновки до II розділу. У 1970-х роках європейські уряди збільшили обсяги урядових контрактів із організаціями третього сектору у сфері соціального забезпечення. Однак лібералізація держави добробуту, що почалася в 1980-х роках, стала розвивати усталені патерни взаємодії між державою, некомерційним і комерційним секторами і в Скандинавських країнах. Так, у Швеції спостерігається значне скорочення державних витрат на соціальну політику. У Норвегії та Швеції НПО починають брати на себе соціальні проекти, принцип субсидіарності застосовується на місцевому рівні, куди частково передаються соціальні зобов'язання. Наприклад, на початку 1980-х років шведський уряд реформував компенсацію за відвідування приватних шкіл. Спочатку ваучер покривав близько 50% з бюджету, а 1990-ті роки ця сума зросла до 80% і досягла 100% у 2002 році. Внаслідок цього державним школам доводиться змагатися і за школярів, і за фінансування [50].

З 1980-х років організації громадянського суспільства вже меншою мірою включені до масових робочих рухів, які активно розвивалися наприкінці XIX століття. Для цивільних об'єднань також стали характерними бізнес-стратегії: сприйняття своїх учасників як споживачів, адаптація до нових стратегій управління (новий державний менеджмент) та змагання з державними установами за надання послуг. Якісно сектор все менше орієнтується на досягнення загального консенсусу, але все більше – на інтереси членів конкретних організацій у соціальній сфері. Таким чином, сервісна функція виходить на перший план у порівнянні з представництвом інтересів. Парасолькова структура організацій стає все менш привабливою, і все більшого поширення набувають місцеві об'єднання, найчастіше пов'язані з рекреаційною активністю та хобі. Організації, що об'єднують робітників, послаблюються, тоді як професійні та сервісні послуги стають більш

привабливими для об'єднання цивільних зусиль. У цілому нині ослаблення членської бази громадських організацій є повсюдним трендом. Звичайно, розвиток сервісної економіки та інноваційної її складової також вплинув на зміну структури соціального конфлікту. Необхідність широкої масової мобілізації для досягнення політичного впливу більше не є пріоритетною на порядку денному.

ВИСНОВКИ

Зарубіжні дослідження показують, що у низці розвинених країн приватні неприбуткові організації є однією з основних груп виробників у сфері соціального обслуговування (social care), що фінансуються державою: майже три чверті італійських виробників соціальних послуг є представниками неприбуткового сектора, у Німеччині майже дві третини послуг із догляду вдома надаються неприбутковими організаціями, НПО сфери соціального захисту Японії складають більше третини всіх волонтерських організацій.

У системі соціального захисту України важливе місце також займають неурядові організації, сьогодні в Україні формується тенденція до розширення впливу громадянського суспільства в соціальній сфері. Вони традиційно зорієнтовані на задоволення потреб вразливих верств населення, котре не спроможна вирішити держава внаслідок певних обмежень, та на захист прав людини. Такі інститути громадянського суспільства виступають особливими суб'єктами перерозподілу благ, залучаючи людські, фінансові, матеріальні ресурси від приватних домогосподарств, бізнес-структур, державних органів, інших НПО та реалізуючи їх у формі соціальних послуг та матеріальної допомоги.

Сфера надання соціальних послуг в Україні заснована на використанні та розвитку всіх форм власності і складається з державного та недержавного секторів. До недержавної соціальної сфери відносяться окрім соціальних також громадські, благодійні, релігійні організації та фізичні особи, діяльність яких пов'язана з наданням соціальних послуг. Управління сектором здійснюється в порядку, визначеному законодавством та відповідними статутами.

Сфера НПО на Заході охоплює практично всі галузі життя

людини – економіку, політику, науку, культуру, освіту тощо. Розгалужена мережа молодіжних, професійних, дитячих, жіночих, ветеранських, релігійних, а також елітарних організацій-клубів, аналітичних центрів (так званих «мозкових центрів» – Think Tank) тощо. Неприбуткові організації і є суб'єктом та невід'ємним елементом нормально функціонуючого ринкового господарства. Це можуть бути муніципалітети, суспільні лікарні, релігійні й інші організації, діяльність яких не спрямована на одержання прибутку. Саме на них покладається створення і реалізація суспільних благ та послуг.

Отже, дослідники погоджуються, що ядром громадянського суспільства є неприбутковий сектор. Це поняття, з одного боку, дозволяє по-новому пояснити особливості взаємовідносини між суспільством, державою і ринком, з іншого – корисне для опису зростання ролі неприбуткових організацій у соціальній сфері. У порівнянні з поняттям громадянського суспільства воно є сучаснішим (вперше було використане в одній із робіт Етціоні в 1973 році) і підкреслює професійні функції громадянських об'єднань із виробництва соціальних послуг, тобто відображає якісні зміни феномену.

Іноді, як синонім неприбуткового сектору, використовується поняття «третій сектор», яке підкреслює відносну автономію неприбуткових організацій від державних і ринкових утворень у суспільстві (перший і другий сектори). Дослідники відзначають складнощі в теоретичному та методологічному визначенні кордонів третього сектору. Передусім це пов'язане з тим, що визначення сформульоване за принципом залишкової категорії і містить в собі характеристики, які не належать до жодного з двох секторів (державного та ринкового). Нормативне бачення цих секторів таке, що для державного сектору вважається характерною підзвітність

діяльності, масштабність (універсалізм) і прагнення забезпечити добробут громадян. Для ринкового – прагнення до отримання прибутку, зниження витрат і ефективність. Неприбутковий сектор функціонує завдяки зусиллям волонтерської допомоги та альтруїзму громадян (членів організації і благодійників), яка вільна від примусу та фінансового зацікавлення. Тут потрібно пояснити: неприбуткових характер діяльності зовсім не означає обмеження «продавати» свої послуги. Комерційна діяльність є цілком легальною для НПО. Але обмеження полягає в тому, що дохід від цієї діяльності не може бути перерозподілений між засновниками, членами чи співробітниками організації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агарков, О.А. Соціально-політичний маркетинг: теоретичний і практичний аспекти: монографія [Текст] / О. А. Агарков; за наук. ред. д-ра філос. наук, проф. В. М. Бебика. – Запоріжжя: Просвіта, 2011. – 314 с.
2. Аналіз системи державної статистики, обліку та оцінки розвитку інститутів громадянського суспільства в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://civil-rada.in.ua/?p=856>.
3. Білецький, В.С. "Третій сектор" як основа громадянського суспільства [Електронний ресурс] / В.С. Білецький. – Режим доступу : <http://www.vesna.org.ua/txt/biletsky/trsec.html>.
4. Благодійні інституції України: сучасний стан та перспективи розвитку (за результатами соціологічного дослідження) / [О.В. Безпалько, Ю.М. Галустян, А.В. Гулевська&Черниш та ін.; за заг. ред. А.В. Гулевської&Черниш]. – К.: Книга плюс, 2008. – 120 с.
5. Божкова, В. В. Використання некомерційного маркетингу для реалізації цілей стійкого розвитку [Електронний ресурс] / В.В. Божкова. – Режим доступу : <http://www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/7839/1/Vozhkova.pdf>.
6. Борисова Т.М. Маркетинг неприбуткових організацій у розрізі сфер діяльності: теорія і практика: Монографія. / Т.М. Борисова.— Тернопіль: Астон, 2015. — 284 с.
7. Борисова, Т. Вектори розвитку маркетингової діяльності неприбуткових суб'єктів сфери охорони здоров'я України / Т. Борисова // Трансформаційні процеси економічної системи в умовах сучасних 247 викликів : [монографія] / Колектив авторів / за заг. редакцією В.І. Гринчуцького. – Тернопіль: Крок, 2014. – С. 291–302.
8. Буко С. Л. Специфіка активності міжнародних НУО на ринку соціальних послуг / С. Л. Буко// Мультиверсум. Філософський альманах. – К., 2006. – № 54. – С. 78–84.
9. Вінніков, О. Організації громадянського суспільства в Україні: правда, брехня та державна статистика [Електронний ресурс] / О. Вінніков // Громадянське суспільство. – 2011. – № 2 (16). – Режим доступу : http://www.ucipr.kiev.ua/publications/organizatcii-gromadianskogo-suspilstva-v-ukraini-pravda-brekhnia-ta-derzhavna-statistika/view_print
10. Вінніков, О. Ю. Показники розвитку громадянського суспільства в Україні / О. Ю. Вінніков, А. О. Красносільська, М. В. Лациба; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. – К. : [Агенство «Україна»], 2012. – 80 с.

11. Воліковська У. Волонтерство – діяльність прагматична та егоїстична у хорошому розумінні [Електронний ресурс] / У. Воліковська // Режим доступу: 03.06.2014, <http://www.radiosvoboda.org/content/article/26725753.html>
12. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : [аналіт. доп.]. – К.: НІСД, 2015. – 36 с.
13. Вовк В.С. Надання соціальних послуг організаціями громадянського суспільства та регулювання волонтерського руху [Текст] / В.Вовк // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. Науково-методичний журнал.- К.- 2007.- № 4, жовтень - грудень. - С. 68 - 76.
14. Горєлов, Д. Роль громадянського суспільства у реформуванні системи надання соціальних послуг населенню [Електронний ресурс] / Д. Горєлов. – [Режим доступу]: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/desember08/28.htm>
15. Горєлов, Д.М. Розвиток благодійництва в сучасній Україні. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Д.М. Горєлов. – К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 2013. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1367/>
16. Громада як осередок соціальної роботи з дітьми та сім'ями: Метод, матеріали для тренера / Авт.-упор.: О.В. Безпалько, Т.П. Авельцева, О.М. Петрик, Г.О. Притиск; За заг. ред. І.Д. Зверєвої. — К.: Наук, світ, 2004. — 69 с.
17. Дослідження проблем та викликів неприбуткового сектору в Україні у сферах освіти, віри, турботи та суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.management.lviv.ua/aktualno/news/item/download/24_a274b81ba24d4ec06c3715b45c1324f5
18. Дуднева Ю. Е., Обиденнова Т. С., Васильєва М. О. Особливості менеджменту неприбуткових організацій. *Modern Economics*. 2020. № 21(2020). С. 84-88. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V21\(2020\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V21(2020)-13).
19. Ефективність використання некомерційного маркетингу громадськими організаціями України [Текст]: результати опитування, проведеного у 2011 році. / Упоряд. Х. Павлик, Н. Бордун. – Львів : Сполом, 2011. – 48 с. : іл., табл.
20. Євтушок, С. Сучасний досвід стандартизації регіональної благодійності (на прикладі США) / С. Євтушок // Ефективність державного управління: зб. наук. пр. – 2012. – Вип. 32. — С. 284—292.
21. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 № 5073–VI [Текст] // Відомості Верховної Ради. – 2013. – №25. – Ст.252.
22. Закон України «Про соціальні послуги» № 966-IV від 19.06.2003. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №

- 45, ст.358. – [Режим доступу]: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/966-15/print1411571182867395>
23. Ільчук Л. І. Світовий досвід моделей соціальної політики та їх можливість використання в Україні [Електронний ресурс] / Л. І. Ільчук – Режим доступу : http://cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=363:20
24. Іванілов, О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ навч. закл.] / О.С. Іванілов – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
25. Іванов, М. С. Розвиток інституту професійних спілок як важливий чинник становлення сучасного громадянського суспільства в Україні [Електронний ресурс]. – / М. С. Іванов // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу 252 "Києво-Могилянська академія"]. Сер. : Політологія. – 2014. – Т. 236, Вип. 224. – С. 38–41. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchdupol_2014_236_224_9.pdf
26. Історія, теорія та практика волонтерського руху в Україні : наук.- навч.- метод. посіб. / [Харченко С.Я., Песоцька О.П., Кратінова В.О. та ін.]. – Луганськ: ДЗ "Луган. нац. ун-т ім. Т.Шевченка", Н.-д. центр пробл. соц. педагогіки та соц. роботи АПН України і Луган. нац. ун-ту ім. Т.Шевченка, 2008. – 319 с.
27. Камінська, Т.М. Некомерційні інститути охорони здоров'я у постіндустріальній економіці: досвід для України / Т.М. Камінська // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2012. — № 1 (8). — С. 39—48.
28. Кириленко, О.М. Профспілковий рух в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку [Текст] / О.М. Кириленко // Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 5-7 червня 2014 р. / [Ред.кол.: В.С. Венедіктов, А.М. Куліш, М.М. Бурбика; За ред.: В.С. Венедіктова, А.М. Куліша]. – Суми : СумДУ, 2014. – С. 159–163.
29. Касіль Р. М. Зарубіжний досвід взаємодії держави і неприбуткових організацій у наданні соціальних послуг вразливим верствам населення. *Наукові праці НДФІ*. Вип. 3. С. 26-35.
30. Концепція гуманітарного розвитку України на період до 2020 року (проект). – К. : НАН України, 2012. – 39 с.
31. Кочемировська, О. Щодо розвитку системи надання соціальних послуг в Україні на сучасному етапі. Аналітична записка [Електронний ресурс] / О. Кочемировська, А. Авчухова. – [Режим доступу]: <http://www.niss.gov.ua/articles/1328/>

32. Кошкіна, М. В. Про державне фінансуванні неприбуткових організацій сфері культури й мистецтв / М. В. Кошкіна // Некомерційні організації у Росії – 2006, № 6. – С. 26
33. Кравченко Р., Кабаченко Н., Васильченко О. Розвиток недержавних організацій соціальної сфери / Соціальна робота в Україні: перші кроки. — К.: Академія. — С. 130—144.
34. Лариба Н. Громадські організації на ринку соціальних послуг. Матеріали круглого столу ” Реформа системи фінансування соціальних послуг, які надають неурядові організації”(09.12.2009) [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://gurt.org.ua/news/recent/5024/>
35. Лях Т. Л. Методика організації волонтерських груп : навч. посіб. / Т. Л. Лях. — К., 2010. — 160 с.
36. Макарова, О.В. Соціальна політика в Україні: Монографія / О.В. Макарова; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. — К.: «Сочінський», 2015. — 244 с.
37. Малачівська, М. Волонтерство в Україні та закордоном: особливості та можливості [Електронний ресурс] / Малачівська М., Козлова І. — 2012. — Режим доступу: http://www.city-institute.org/index.php?option=com_content&view=article&id=256&Itemid=222
38. Матвіїв, М.Я. Маркетинг благодійних організацій / М.Я. Матвіїв // Економіка і управління. — 2011. — № 1. — С. 90–96.
39. Миндра Л. В. Недержавні некомерційні організації України і Польщі як чинник демократичного суспільства // Україна і Польща в ХХІ столітті: проблеми і перспективи взаємовідносин. — Київ – Краків, 2002.
40. Модернізація суспільного сектора економіки в умовах глобальних змін [Монографія] / [За ред. д-ра екон. н., проф. А.Ф. Мельник]. — Тернопіль: Економічна думка, 2009. — 528 с.
41. Надання соціальних послуг різним групам осіб, які постраждали від торгівлі людьми [Методичні рекомендації]. — Київ : Фенікс, 2011. — 64 с.
42. Оцінка громадянської участі та інститутів громадянського суспільства в Україні. Короткий огляд результатів дослідження [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://peoplefirst.org.ua/uk/articles/assessment-of-civic-engagement>
43. Паливода, Л. Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002 – 2011 роки : Звіт за даними дослідження [Текст] / Л. Паливода, С. Голота. — К. : «БФ «Творчий центр ТЦК»», 2012. — 118 с.
44. Партнерство в соціальній роботі: Робочі матеріали семінару 18—24 лютого 2002 р. — К.: Християнський дитячий фонд; Академія праці і соціальних відносин, 2002. — 150 с.

45. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні: загальні тенденції, регіональні особливості : [аналіт. доп.] – К.: НІСД, 2014. – 78 с.
46. Проект "Підвищення професійного рівня фахівців організацій, що вирішують проблеми неповносправних дітей та їх сімей" / UNICEF. — 2003 р. — 62 с.
47. Резнікова Н. В. До питання про адаптивність європейської соціальної моделі до українських реалій / Н.В.Резнікова. - Електронний ресурс.- Режим доступу: lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/315/6.pdf
48. Розвиток недержавних організацій соціальної сфери [Текст] / Р.Кравченко, Н. Кабаченко, О.Васильченко // Соціальна робота в Україні: перші кроки / Ред. В. Полтавець.- К.: Видавничий дім «KM Academia».- 2000.-С.130-144.
49. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування. – К.: Центр громадської експертизи, 2009. – 104 с.
50. Соціальний захист у зарубіжних країнах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pilga.in.ua/taxonomy/term/4>.
51. Сідельнік Л. Як залучити громадські організації до надання соціальних послуг[Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ucipr.kiev.ua/modules.php?op>
52. Сіленко А. О. Відкритий уряд: досвід Сполучених Штатів Америки та європейських країн / А. О. Сіленко, Н. В. Крук // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. редкол.), Л. І. Кормич (голов. ред.), І. М. Милосердна (відп. ред.) [та ін.] ; НУ «ОЮА», Південноукр. центр гендер. проблем. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – Вип. 65. – С. 76-82.
53. Халецька А. А. Неприбуткові організації та їх значення в реалізації соціальної політики держави / А. А. Халецька. // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2010. - № 3. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2010_3_12.
54. Частка американців, які є членами профспілок, впала вдвічі за останні 30 років, – дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/-/349611/chastka-amerykantsiv-yaki-yechlenamy-profspilok-vpala-vdvichi-za-ostanni-30-rokiv-doslidzhennya/printable>.
55. Чернецький, В.Ю. Вплив держави на формування моделей організації охорони здоров'я в зарубіжних країнах [Електронний ресурс] / В.Ю. Чернецький // Публічне адміністрування: теорія та практика. – 2012. – Вип. 2 (8). – Режим доступу: [http://www.dbuara.dp.ua/zbirnik/2012-02\(8\)/12cvyzzk.pdf](http://www.dbuara.dp.ua/zbirnik/2012-02(8)/12cvyzzk.pdf).

56. Чи зможе громадянське суспільство вплинути на українську політику? (Загальнонаціональне опитування населення України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://dif.org.ua/ua/polls/2011-year/chi-zmozhe-gromadjanske-suspilstvo-vplnuti-na-ukrainsku-politiku .htm](http://dif.org.ua/ua/polls/2011-year/chi-zmozhe-gromadjanske-suspilstvo-vplnuti-na-ukrainsku-politiku.htm).
57. Чи можете Ви сказати, що залучені до активної громадської діяльності? (динаміка, 2008–2013) : Соціологічне опитування Центру 261 Разумкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=367.
58. Шекова, О.Л. Економіка і менеджмент неприбуткових організацій / О.Л.Шекова. – М.:Лань, 2004. – 192 с.
59. John W. Kingdon, Agedas, Alternatives and Public Policies. – Boston.: Little Brown and Co., 1984.
60. Salamon, L.M. The International Classification of Nonprofit Organizations: ICNPO-Revision / L.M. Salamon, H. K. Anheier. – Baltimore: The Johns Hopkins Institute for Policy Studies, 1996. – 26 с.

ДОДАТКИ

2.1. Кількість зареєстрованих неприбуткових організацій. Види їх діяльності

У Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України⁴, станом на 01.01.2021, зареєстровано **1 395 448** юридичних осіб з яких **321 256** НПО⁵, що складає **23%** від загальної кількості осіб (станом на 01.01.2020, зареєстровано 1 350 627 юридичних осіб з яких 202 623 НПО, що становить 15%).

Детальна інформація щодо розподілу в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України НПО за видами наведена у таблиці⁶.

№	Вид НПО	Кількість суб'єктів, од	% від загальної кількості
Загалом зареєстровано суб'єктів господарювання		1 395 448	100,0
1	Громадські організації	92 470	6,6%
2	Інші юридичні особи, діяльність яких не передбачає одержання прибутку	3 331	0,2%
3	Благодійні фонди (організації)	19 812	1,4%

Неприбуткові, благодійні та громадські організації в Україні У 2023 році 30% від усіх зареєстрованих неприбуткові

Право на захист, БФ

Благодійна організація «Благодійний Фонд „Право на захист“» — правозахисна громадська організація, яка комплексно працює над вирішенням проблем вимушеного переміщення та міграції, їх причин та наслідків. Наша діяльність спрямована на захист прав біженців, вимушених переселенців, осіб без громадянства та соціально незахищених верств населення.

Повернись живим, МБФ, БФ

«Повернись живим» — фонд компетентної допомоги армії. З 2014 року наша ключова мета — зробити Збройні Сили ефективнішими, зберегти життя військових та системно протидіяти ворогові. Від початку повномасштабного вторгнення у лютому 2022 року ми збільшили допомогу армії в разі і підтримуємо захисників України, які змінили своє звичне життя та вийшли на лінію оборони.

Фонд закуповує обладнання, яке допомагає рятувати життя військових, зокрема, тепловізійну оптику, квадрокоптери, автомобілі, системи захисту та розвідки.

Наші інструктори займаються підготовкою саперів, операторів безпілотних літальних апаратів (БПЛА), артилеристів і снайперів, а ще навчають домедичній допомозі й сприяють проведенню секретних місій, про які ми обов'язково розповімо після перемоги.

З 2014 року Фонд зібрав на потреби ЗСУ понад 3 мільярди гривень, або понад 110 мільйонів доларів, та підготував більше 10 тисяч висококваліфікованих військових фахівців.

Ми розробляємо аналітику, яка стає основою майбутніх рішень держави в оборонній сфері, реалізуємо проекти підтримки ветеранського підприємництва та спортивної реабілітації.

Фонд має прозору фінансову звітність. Кожну пожертву та закупівлю можна відстежувати у режимі реального часу.

ВсімДім, ГО

Український благодійний проєкт

ГО «ВсімДім» — український благодійний проєкт для переселенців, мета якого — допомогти родинам ВПО адаптуватися та повернутися до нормального життя.

Як саме ми допомагаємо:

1. надаємо родинам ВПО допомогу у працевлаштуванні
2. виробляємо та безкоштовно надаємо окреме, гідне та комфортне тимчасове житло
3. надаємо психологічну допомогу.

Успішним кінцевим результатом нашої програми адаптації для ВПО ми вважаємо:

1. Досягнення родинами ВПО матеріальної незалежності та створення «фінансової подушки» для майбутньої вже самостійної оренди постійного житла або ж відбудови власного
2. Психологічно стабільний стан членів родини після проходження програми.

Детальніше ознайомитись з проєктом можна тут: <https://vsimdim.org>

Будемо вдячні кожному за поширення інформації серед родин ВПО, які потребують житла, працевлаштування та психосоціальної допомоги!

Міжнародний комітет порятунку

Міжнародний комітет порятунку (IRC) допомагає людям, які постраждали від гуманітарних криз, включно з кліматичною кризою, вижити, одужати та відновити своє життя. Заснований на заклик Альберта Ейнштейна в 1933 році, IRC зараз працює в більш ніж 40 країнах, які постраждали від кризи, а також у громадах по всій Європі та Америці. Ми

забезпечуємо тривалий вплив, надаючи медичну допомогу, допомагаючи дітям навчатися та розширюючи можливості окремих людей і громад, щоб вони стали самозабезпеченими, завжди прагнучи подолати нерівність, з якою стикаються жінки та дівчата.

Станом на 24 лютого IRC перейшов до реагування на надзвичайні ситуації та визначив партнерські агенції в Україні та Польщі для сприяння негайній допомозі, яка може бути використана там, де вона є найбільш необхідною. Водночас IRC розпочинає роботу в Україні та Польщі, щоб доповнити послуги партнерського реагування як за широтою, так і за масштабом.

Товариство Червоного Хреста України

Товариство Червоного Хреста України є всеукраїнською гуманітарною громадською організацією, яка допомагає державі у наданні гуманітарної допомоги під час збройних конфліктів та в мирний час. Товариство:

- бере участь у наданні міжнародної допомоги у разі катастроф і надзвичайних ситуацій,
- забезпечує медико-соціальну допомогу найменш соціально захищеним верствам населення,
- навчає навичкам надання першої допомоги,
- допомагає у відновленні втрачених внаслідок збройних конфліктів, природних катастроф чи процесів міграції родинних зв'язків, надає психосоціальну підтримку тощо.

Рокада, БФ

Фонд надає допомогу ВПО, постраждалому населенню, біженцям та шукачам захисту. З 2003 є партнером УВКБ ООН.

Дівчата, ГО

Ми проводимо просвітницькі заходи про основи жіночої фізіології та можливості професійної реалізації для дівчат-підлітків.

З березня по липень 2021 року ГО «Дівчата» за підтримки UNICEF реалізує просвітницький проект з менструальної гігієни для учнів 5–11 класів по всій Україні. Реалізація проекту передбачає проведення очних та онлайн уроків з менструальної гігієни в школах.

Янголи спасіння, БФ

Благодійний фонд «Янголи Спасіння» створений українцями та спрямований на допомогу українським родинам яких спіткала біда.

Засновники фонду українські підприємці, які не змогли стояти осторонь подій, що відбуваються в Україні.

Хало Траст (представництво в Україні)

ПРО НАС

ХАЛО пропонує нову кар'єру в авторитетній міжнародній організації, яка допомагає населенню постраждалому від війни. ХАЛО Траст — найбільша у світі гуманітарна організація з розмінування. ХАЛО — неурядова, неполітична та нерелігійна організація зі штаб-квартирою у Великій Британії. Місія ХАЛО — захищати життя та відновлювати засоби для існування тих, хто постраждав унаслідок конфлікту. ХАЛО працює в Україні з 2016 року, проводячи заходи з протимінної діяльності, які включають обстеження, розмінування та інформування щодо ризиків, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами.

International Medical Corps

Міжнародний медичний корпус надає екстрену допомогу постраждалим від конфліктів, катастроф та хвороб. Ми є глобальною гуманітарною організацією, діяльність якої спрямована на порятунок життів і полегшення страждань. Наша місія полягає в поліпшенні якості життя через медичні втручання та пов'язані з ними заходи, які зміцнюють недостатньо забезпечені громади в усьому світі.

Terre des hommes - Допомога дітям у всьому світі, Фонд в Україні

Terre des hommes – провідна швейцарська організація допомоги дітям. За допомогою наших програм охорони здоров'я, захисту та екстреної допомоги ми щороку надаємо допомогу більш ніж трьом мільйонам дітей, молоді та їхніх сімей у понад 40 країнах. За допомогою підходу, що ґрунтується на правах, Terre des hommes (Tdh) прагне гарантувати повагу та реалізацію прав дітей для досягнення позитивних і стійких змін як на інституційному рівні, так і на рівні громади. Tdh розробляє програми, які підтримують права дітей та молоді та їхні найкращі інтереси, створюють сильну місцеву присутність у безпосередній близькості до дітей, їхніх сімей та громад, встановлюють тісну співпрацю з місцевими органами на основі поваги. Tdh накопичив досвід у Європі (Румунія, Молдова, Албанія, Косово) у програмах, спрямованих на підтримку незахищених сімей з дітьми для розвитку діяльності, що приносить дохід. В Україні Tdh працює з 2009 року через партнерства та юридично створені офіси з 2014 року. Програми в Україні спрямовані на дітей та молодь у зоні конфлікту.

Ветеран Хаб

Ми створили простір для ветеранів та громадських організацій, що працюють у сфері ветеранських справ. Тут команда фахівців працює з ветеранами, військовими, курсантами, поліцейськими, рятувальниками та членами їх родин. Наші двері відчинені для колишніх полонених, членів родин полонених, зниклих безвісти, заручників та загиблих.

Veteran Hub з 2018 року допомагає ветеранам зробити перехід з військової служби у цивільне життя. Ми надаємо психологічну допомогу, послуги юриста та консультації з працевлаштування. В нашому просторі працюють громадські організації та відбуваються публічні події. Ми розробляємо та впроваджуємо нові стандарти надання послуг, а також проводимо інформаційні кампанії.

Десяте квітня

«Десяте квітня» — громадська організація, реалізує програму УВКБ ООН яка спрямована на покращення захисту внутрішньо переміщених осіб (ВПО), населення, що постраждало від конфлікту, шляхом надання правової, соціальної, психологічної та гуманітарної допомоги, сприяння змінам законодавства, залучення громад до реагування на надзвичайні ситуації та пошуку довгострокових рішень, у співпраці з органами влади та за підтримки їх потенціалу, з особливим акцентом на найбільш вразливих групах.

Мирне Небо Харкова, БФ, БО

Благодійний фонд «Мирне Небо Харкова». Ми співпрацюємо з міжнародними партнерами для реалізації гуманітарних прєктів.

Проліска

Гуманітарну місію допомоги мирному населенню зони військового конфлікту було засновано волонтерами 10 липня 2014 року, на базі громадської організації «Проліска». Основною метою Місії є всебічна допомога мирним жителям, які постраждали від війни в Україні.

У 2014–2015 р.р. волонтери Місії за підтримки приватних осіб брали активну участь у евакуації мирних жителів із населених пунктів, у яких відбувалися активні бойові дії. Силами Місії було надано допомогу у переміщенні на мирну землю понад 3500 осіб, з яких дві третини — жінки з дітьми.

Протягом 2014–2015 р.р. у пунктах збору гуманітарної допомоги, що були відкриті на вулицях м. Харків, було зібрано понад 350 тон гуманітарної допомоги: одяг, продукти

харчування, медикаменти. Ця допомога щотижня доставлялася волонтерами Місії до населених пунктів, де тривали активні бойові дії.

З 2016 р. гуманітарна місія «Проліска» реалізує проекти, спрямовані на всебічну допомогу особам, які постраждали від війни в Україні за фінансової підтримки Агентства ООН у справах біженців (UNHCR), Посольств Швейцарії, Австрії та Угорщини, Гуманітарного фонду ООН для України (UNF) та приватних донорів.

На сьогоднішній день Гуманітарна місія «Проліска» працює у Донецькій, Харківській, Полтавській, Дніпропетровській, Запорізькій, Вінницькій областях та у м. Ужгород (головний офіс).

Гуманітарна місія «Проліска» здійснює:

- соціальний супровід для найбільш вразливих осіб, які постраждали від конфлікту;
- допомога психологів для осіб, які постраждали від конфлікту, включаючи пролонговану психосоціальну підтримку;
- консультування у сфері захисту та з соціальних питань;
- надання матеріалів для екстрених ремонтів житла та інших матеріалів екстреної допомоги;
- підтримку трьох будинків для людей похилого віку недержавної форми власності гуманітарна допомога у вигляді продуктів харчування, гігієнічних наборів.

UN Volunteers

Програма Волонтери ООН була заснована Генеральною Асамблеєю ООН у 1970 році за ініціативою держав-учасниць ООН. Програма підпорядковується Програмі Розвитку ООН (ПРООН). Волонтери ООН (ВООН) — це програма Організації Об'єднаних Націй, сприяє миру та розвитку шляхом поширення волонтерства у всьому світі. Волонтерство є корисним як для суспільства загалом, так і для самої людини. Волонтери ООН поширюють культуру волонтерства, співпрацюють з партнерами для ширшого залучення молоді до волонтерської діяльності. В основі волонтерства покладені ідеї служіння та солідарності, і віра в те, що разом ми зможемо зробити світ кращим. Тобто, ми можемо стверджувати, що волонтерство є абсолютним віддзеркаленням Організації Об'єднаних Націй. Волонтери ООН отримують щомісячні виплати, а також страхування життя і повне медичне страхування.

Інтерсос

INTEROS — це італійська гуманітарна організація, яка перебуває в авангарді серйозних надзвичайних ситуацій, щоб надати невідкладну допомогу жертвам воєн, насильства, стихійних лих і крайнього відчуження, приділяючи особливу увагу захисту найбільш уразливих людей.

Починаючи з 1992 року, наші працівники допомагають населенню, яке постраждало від гуманітарної кризи: ми надаємо медичну допомогу, розповсюджуємо предмети першої необхідності та надаємо притулок. Ми допомагаємо задовольнити основні потреби, такі як право на їжу, воду, здоров'я, захист і освіту.

Оператори INTEROS працюють в Україні, Польщі та Молдові, щоб гарантувати **медичну допомогу, захист і психосоціальну підтримку** людям, які тікають від бойових дій, приділяючи особливу увагу найбільш уразливим верствам населення, таким як жінки та діти.

Голоси Дітей, БФ

«Жодна дитина в Україні не повинна залишитися наодинці з травмою війни», це основна місія фонду, яку гуртує навколо себе найкращих людей.

Фонд «Голоси дітей» допомагає дітям і сім'ям, які постраждали від війни з 2015 року. Завдяки благодійним внескам ми надаємо психологічну допомогу та індивідуальну гуманітарну підтримку сім'ям, працюємо з громадами й закладами для дітей в межах усієї країни.

Ключове завдання — допомогти дитині впоратися з тим, що відбувається навколо, та розвиватись. У нашому пріоритеті надання комплексної психологічної підтримки дитині та сім'ї, повне розуміння їхніх потреб, пропрацювання й робота з подолання в них наслідків війни.

Лікарі без кордонів (Бельгія)

Лікарі без кордонів/ Medecins Sans Frontieres (MSF) — це міжнародна гуманітарна організація, що надає допомогу в більш ніж 60 країнах світу для населення в скрутному становищі, жертвам стихійного лиха, техногенних катастроф та озброєних конфліктів незалежно від їх раси, релігійних чи політичних переконань.

Регіон Карпат, міжнародний фонд охорони здоров'я та навколишнього середовища
Международный фонд охраны здоровья и окружающей среды «Регион Карпат» НЕЕКА является неправительственной организацией, которая проводит свою деятельность в Западной Украине. Организация была основана в конце 90-х годов и ее изначальной целью была защита окружающей среды. Но с тех пор деятельность нашей организации значительно расширилась и в данный момент мы занимаемся также вопросами социально-гуманитарной и юридической помощи.

На протяжении тысяч лет Закарпатский регион служит своеобразным транзитным коридором, который связывает Европу и Азию. После распада Советского Союза, социальная система в новой независимой Украине была крайне разрушенной. Наиболее заметно это отражалось на секторе здравоохранения, поскольку многочисленные больницы и клиники перестали нормально функционировать. Вместе со своими западными партнерами НЕЕКА стремилась сократить этот разрыв, так как было очевидным, что жизнь тысяч людей, относящихся к уязвимым группам, в данном регионе протекала в ужасных условиях. Особенно это касалось искателей убежища и беженцев, которые задерживались на границе за попытки нелегально попасть в Европу, и в то же время не могли вернуться в родную страну. С каждым годом возрастало число задержанных при попытке незаконно пересечь границу с одним из 4 соседних государств ЕС, и 45% среди этой категории составляли женщины и дети (наиболее уязвимая группа). Именно в этот момент, НЕЕКА начала работать с людьми, чтобы попытаться обеспечить беженцев и искателей убежища основной помощью, которая сегодня представляет собой материальную, медицинскую, социальную и юридическую помощь. В настоящее время НЕЕКА имеет офис в Украине, Венгрии и Румынии, а также работает в соседних странах: Словакии и Польши.

Благодійний фонд Руслана Шостака

Благодійний Фонд Руслана Шостака. Ми вже запустили два масштабні проекти: <https://uakids.com.ua/ua> та <https://carforhero.com/>. Рятуюмо дітей-сиріт від війни та допомагаємо військовим наблизити нашу Перемогу

Вест Юкрейн Діджитал, ГО

Громадська організація

Клуб Добродіїв, благодійний фонд

Благодійний фонд «Клуб Добродіїв» — всеукраїнська благодійна організація, яка допомагає дітям з 2016 року. До повномасштабної війни діяльність фонду була зосереджена переважно на освіті та програмі наставництва для дітей-сиріт та дітей, що опинилися у складних життєвих обставинах. Під час війни ми допомагаємо дітям за двома напрямками:

- **термінова допомога родинам з дітьми, які знаходяться на межі виживання** (продукти харчування, основні засоби гігієни для дітей, дитяче харчування);

підтримка дитинства під час війни (покращення емоційного стану та ментального здоров'я дітей та підлітків через творчість та активності соціально-емоційної підтримки).

СпівДія, БФ, БО

Всеукраїнський проект «СпівДія» — волонтерська Р2Р (людина для людини)-платформа, що об'єднує зусилля волонтерів, бізнесу та держави для допомоги тим, хто цього потребує.

Наш благодійний фонд «СпівДія» розвиває такі напрямки:

- **СпівДія Хаб** (регіональні простори, що діють на базі молодіжних центрів та просторів, активних волонтерських організацій; надає комплекс сервісних послуг для підтримки цивільного населення, яке постраждало)
- **СпівДія заради Дітей** (дружній простір, де дитина отримує психоемоційну підтримку через програму неформальної освіти)
- **СпівДія Шелтер** (місце, де тимчасово проживають внутрішньо переміщені особи, які постраждали)
- **Юридична підтримка** (надання безоплатної правової допомоги людям)
- **Психологічна підтримка** (індивідуальні та групові психологічні консультації тощо)
- **СпівДія Працевлаштування** (експертна допомога у працевлаштуванні)
- **СпівДія Підприємці** (надання підтримку для рестарту та адаптації власної справи)

Вкотре переконались — єдність рятує та долає будь-яке зло.

Разом до перемоги!

Благодійна організація Благодійний Фонд «СпівДія»

Caritas Ukraine

Карітас — це міжнародна мережа благодійних організацій, що є конфедерацією 165 національних організацій.

Нині Карітас України є унікальною за досвідом і масштабами діяльності національною організацією. В Україні нині налічується близько 20 регіональних організацій Карітасу України, до проектів залучено близько 1000 працівників і волонтерів. Впродовж останніх років річний бюджет Карітасу України становить приблизно 1 млн. євро. При цьому 94–97% з них — надходження з-за кордону.

Напрямки роботи:

- допомога кризовим дітям, молоді і сім'ям
- опіка дітьми трудових мігрантів
- реабілітація та інтеграція неповносправної молоді
- допомога в лікуванні онкохворих дітей
- домашня опіка для самотніх людей похилого віку
- консультування по догляду за хворими
- випозичання реабілітаційного обладнання
- паліативна медицина
- профілактика і опіка над людьми, що живуть з ВІЛ\СНІДом
- лобістська діяльність
- репатріація і реінтеграція українських мігрантів
- запобігання торгівлі людьми і надання допомоги жертвам торгівлі людьми
- надання гуманітарної допомоги
- робота благодійних їдалень
- підтримка і допомога ув'язненим людям
- допомога узалежненим особам
- допомога у надзвичайних ситуаціях
- благодійні акції

- розвиток волонтерського руху

Освітум

ENG for UARMY — це волонтерський проєкт, який займається популяризацією військової англійської в Україні. Зараз ми активно створюємо відеокурс з **Military English** для наших захисників. Команда волонтерів щоденно докладає зусилля, щоб українське військо якнайшвидше відповідало стандартам мовної підготовки НАТО **STANAG 6001**.

Посмішка ЮА, БФ

Фонд працює для людей, які опинилися в складних життєвих обставинах та об'єднує тих, хто хоче їм допомогти.

Долучаючись до діяльності фонду, ви даєте другий шанс людям та родинам, які опинилися в скруті. Ми з вами не лише вирішуємо поточні проблеми з їжею, домівкою чи одягом. Ми допомагаємо людям змінити життя — отримати психосоціальну підтримку, адаптуватися до нових умов життя, знайти роботу, навчатися, самостійно заробляти, захистити свої права.

Ми хочемо, аби люди, які потрапили в скрутне становище, не залишались на одинці, а мали можливість отримати професійну допомогу та бути впевненими у конфіденційності.

Місія Фонду «Ми допомагаємо та підтримуємо людей в складних життєвих обставинах та укріплюємо їх життєстійкість, розвиваємо системи надання соціальних послуг»

Наші цінності:

Чесність — у своїх діях ми сповідуємо правдивість, принциповість та вірність взятим зобов'язанням зобов'язанням допомагати людям у скруті.

Відкритість — ми завжди готові до організаційного розвитку, нових ідей та партнерства. Також ми прозорі і підзвітні перед бенефіціарами, місцевою громадою, місцевою владою, партнерами, донорами.

Людяність — в нашій діяльності на першому місці стоїть любов, увага до людини, повага до людської особистості.

Незалежність — ми діємо виключно в інтересах людей, які потребують допомоги, і не залежимо від чийось політичних, економічних, військових або інших цілей.

Емпатія — ми завжди уважно слухаємо, намагаємось розуміти, що думає та відчуває наш партнер або бенефіціар.

СОС Дитячі містечка Україна, БФ, МБО

СОС Дитячі Містечка Україна — благодійна недержавна організація, що розпочала діяльність у 2003 році та працює задля попередження сирітства в Україні, розвитку сімейних форм виховання для дітей, позбавлених батьківського піклування та підтримки молоді, яка виходить з-під опіки. Організація є членом міжнародної федерації **SOS Children's Villages International (SOS Kinderdorf)**.

Команда «СОС Дитячі містечка» — це колектив професіоналів та однодумців, об'єднаних спільним баченням, цілями і цінностями. Ми творимо позитивні зміни у тих громадах, з якими працюємо.

Наша команда досягає визначних результатів у позитивному розвитку наших дітей.

Ми приймаємо різноманітність культур, релігій, приймаємо інших людей такими, якими вони є.

Кожен співробітник є важливою ланкою в діяльності організації, відчуває себе частиною СОС Дитячі Містечка та ототожнюється з її цінностями у прихильності до дітей. У нашій команді створюється культура, яка цінує співробітників як рівноправних партнерів, визнає їх внесок та підтримує їх професійний розвиток. Ми відповідаємо за результати нашої роботи перед дітьми та їх родинами і за виконання своїх зобов'язань перед благодійниками та партнерами.

100 відсотків життя, БО (Київ)

Історія організації

Організація була заснована у 1999 році, коли сім ВІЛ-позитивних активістів, які працювали у ВІЛ-сервісних організаціях Одеси, Полтави та Києва об'єдналися для того, щоб захищати свої законні права, лобювати доступ до лікування, покращувати якість життя ВІЛ-позитивних людей в Україні. У листопаді 2000 року представники 15 регіонів провели перші установчі збори Мережі ЛЖВ, а 5 травня 2001 року ВБО «Всеукраїнська мережа ЛЖВ» була зареєстрована в Міністерстві юстиції України.

Місія організації

Спираючись на гуманістичні ідеали, покращувати якість життя людей, які живуть з ВІЛ/СНІД, шляхом об'єднання зусиль усіх зацікавлених сторін для надання психологічної, соціальної, консультативної, правової допомоги та адвокатування доступності лікарських засобів і діагностики для людей, що живуть з ВІЛ/СНІД, в Україні.

Стратегічні цілі

1. Розширення доступу до немедичного догляду, лікування та підтримки. 2. Лобювання, адвокатування та захист прав ЛЖВ. 3. Формування толерантного ставлення суспільства до ЛЖВ. 4. Збільшення організаційної спроможності Мережі.

Alliance for Public Health, ICF

Міжнародний Благодійний Фонд «Альянс громадського здоров'я» — це провідна неурядова професійна організація, яка робить значний внесок у боротьбу з епідеміями ВІЛ/СНІДу, туберкульозу, вірусних гепатитів та інших соціально небезпечних захворювань в Україні у співпраці з державними партнерами та організаціями громадянського суспільства шляхом надання фінансової та технічної підтримки відповідним програмам, які охоплюють понад 300 тис. представників найбільш уразливих верств населення, що є найвищим показником у Європі. Команда Альянсу налічує понад 100 професіоналів, які базуються у Києві.

Rescue.Now

Ми, українські волонтери, доставляємо гуманітарну допомогу до східної України та евакуюємо людей до Полтави та Дніпра, найближчих безпечних міст.

До війни нас було 202 дивовижні людини з різним життям і цілями — ресторатори, фотографи, IT-підприємці, актори, викладачі, інвестори. Тепер наше життя поставлено на паузу, але коли ми його повернемо, ми будемо сильнішими та щасливішими, ніж будь-коли. Зараз Україна переживає гуманітарну катастрофу. Східна Україна є однією з його гарячіших точок. Поки солдати борються з окупантами та захищають свободу України, мирні жителі застрягли в зоні бойових дій, не маючи шансів покинути рідні міста через постійні бомбардування та обстріли.

Ми люди, які об'єдналися та створили найпотужнішу команду рятувальників! Відкриваємо наші таємниці: кожен день ми рятуємо чиєсь життя, допомагаємо багатьом людям та розповсюджуємо позитив і любов! Ми робимо те, що вміємо краще за всіх!

Ми кайфуємо від своєї роботи та від приголомшливих результатів! Ми розквітаємо від слів подяки, від посмішок дітей які зараз у безпеці, від того як радісно махає хвостиком песик, який більше не почує звуки снарядів та вибухів, що лякають! Турбота — наш вибір!

Будуємо Україну Разом, ГО

Будуємо Україну Разом — це громадська організація, яка створює можливості для молоді творити зміни в Україні через волонтерство.

З 2014 року ми організуємо волонтерські відбудовчі табори, в рамках яких молодь мандрує Україною, відбудовує зруйновану інфраструктуру, створює молодіжні центри та розвиває місцеві громади.

Перемога мир, БФ, БО

Благодійна організація. Благодійний фонд Перемога мир

Проджект Хоуп-Зе Піпл-Ту-Піпл Хелс Фаундейшн Інк. (представництво в Україні)

Project HOPE — це міжнародна неурядова організація, що налічує понад 500 заангажованих співробітників і сотні волонтерів, які працюють у понад 25 країнах, відповідаючи на найгостріші глобальні виклики здоров'ю у світі. Протягом нашої 60-річної спадщини Project HOPE вилікував мільйони пацієнтів і надав ліки на суму понад 3 мільярди доларів місцевим організаціям охорони здоров'я по всьому світу. Ми допомогли створити сотні програм охорони здоров'я з нуля та реагували на гуманітарні кризи по всьому світу.

Освічена Ініціатива, ГО

Харківська обласна молодіжна громадська організація «ОСВІЧЕНА ІНІЦІАТИВА», заснована у 2008 році, реалізує освітні проекти для молоді, вразливих соціальних груп населення та надає гуманітарну допомогу українцям на передовій. Ми маємо широку присутність волонтерів у різних областях України: Запоріжжя, Харків, Київ, Чернівці, Донецька область, Дніпро, Черкаси — усього до 100 волонтерів. Ми співпрацюємо з міжнародними організаціями та українськими бізнесами (мережею аптек АНЦ, NOVUS LLC, YouControl, ActiveChat Inc., Creatio, Direct Marketing Solutions LLC. та ін.). У 2023 році ми стали **акредитованим партнером ООН у гуманітарних справах**.

Ми пропонуємо Вам стати частиною професійної та мотивованої команди із великим міжнародним досвідом. У Вас є можливість долучитися до зростаючої команди, яка робить добрі і корисні справи для України.

Помагаєм, БФ

Благотворительный фонд «Помагаем»

О нас:

Наш фонд был создан в 2009 году и объединил две группы неравнодушных людей: волонтеров, которые работали в детских больницах и отделениях, помогая тяжелобольным детям, и приемных родителей, принявших в свои семьи детей-сирот и детей, лишенных родительской опеки. Именно это и обусловило основные направления работы фонда.

Наша миссия:

Соединять тех, кто хочет помочь с теми, кому нужна помощь, через создание и внедрение качественных инновационных проектов силами профессиональной команды фонда с привлечением широкого круга партнеров и доноров.

Что мы делаем:

- ПОМОГАЕМ материально, психологически и юридически больным детям и детям-сиротам, семьям в сложных жизненных ситуациях
 - ПОМОГАЕМ благотворителям и http://pomogaem.com.ua/volunteer_rus.html реализовать их потребность в помощи нуждающимся
 - ПОМОГАЕМ компаниям внедрять их социальные инициативы
- ПОМОГАЕМ сотрудникам расти профессионально.

Фонд Східна Європа, МБО

Фонд Східна Європа є одним із лідерів громадського сектору в Україні, реалізувавши понад 100 програм різного масштабу, тривалості та складності. Між напрямків нашої діяльності — розвиток демократії та громадянського суспільства, впровадження електронного урядування, розвиток малого та середнього бізнесу і соціального підприємництва, енергоефективні проекти та багато іншого.

Arche nova (представництво в Україні)

'arche nova — Ініціатива для людей в потребі' є нерелігійною неприбутковою неурядовою організацією (НУО), із головним офісом в м. Дрезден, Німеччина, яка здійснює свою діяльність в сфері гуманітарної допомоги, відновлення та розвитку. Наш пріоритетний напрямок — це водопостачання, санітарія та гігієна (ВСТ).

UAnimals

UAnimals — всеукраїнський гуманістичний рух. З 2016 року пропагує гуманне ставлення до тварин, їх захист від експлуатації та знущань. За останні роки нам вдалося добитися заборони цирків з тваринами в трьох десятках міст, домовитися про відмову від натурального хутра кількома десятками дизайнерів Ukrainian Fashion Week, допомогти у харчуванні та лікуванні тварин у притулках та реабілітаційних центрах. Всеукраїнський марш за права тварин збирає понад 5000 людей у 24 містах України. Детальніше — <https://www.facebook.com/UAnimals.official>
<https://uk.wikipedia.org/wiki/UAnimals>

Відновлення Добробуту, БФ, БО Благодійний фонд Діксі Груп, ГО

DiXi Group заснована 2008 року в Києві як «мозковий центр», що здійснює дослідження та консультації у сфері енергетики — на перетині політики, public relations, безпеки та інвестицій. Перевагами розвитку DiXi Group є мультизадачність та секторність. Центр поєднує в собі як фаховий аналіз ефективності роботи та реформ конкретного сектору, так і більш широкі задачі — посилення прозорості та доступності енергетичної політики, покращення урядування, співпраця уряду з громадськістю та бізнесом.

Здоров'я українського народу, міжнародний благодійний фонд

Міжнародний благодійний фонд «Здоров'я українського народу» (ICF «Health Of Ukrainian People») (HOUP.ORG) — неприбуткова, неполітична організація, яка створена у 2009 році громадянами України та США з метою покращення та зміцнення здоров'я українців шляхом реалізації соціальних програм та проєктів, які мають позитивний вплив на здоров'я українців.

Ми спеціалізуємось на медицині, на гуманітарних програмах та програмах, які змінюють якість життя.

Наша робота — скерована на допомогу людям, які потрапили у складні обставини (пов'язані із здоров'ям) але також ми допомагаємо професійним медичним спільнотам ставати кращими (навчаємо медпрацівників через те, що ми є офіційними провайдерами Безперервного Професійного Розвитку № 1235, зареєстрованими у «Центрі тестування» МОЗ України).

Ми — новатори у багатьох напрямках, використовуємо самі передові практики соціального підприємництва та фандрайзингу задля того, щоб опимально інвестувати ресурси благодійників у добрі справи і збільшувати кількість цих корисних ресурсів, скерованих на благі цілі.

Наша команда завжди шукає хороше співвідношення якості / швидкості / прозорості, саме тому — наш досвід дозволяє нам допомагати іншим неприбутковим організаціям працювати професійно та бути надійними.

Саме зараз ми є провайдерами унікальної Національної Програми #ВрятуйКінцівку яка допомагає рятувати поранені кінцівки українців від ампутацій та повертати постраждалих до нормального життя («не ампутуй-врятуй») про яку більше можна дізнатись за посиланням (презентація «Проти ампутацій»): <https://houp.org/uk/reports/>

Ми — є дійсними членами Асоціації Благодійників України, володарями 5 зірок рейтингу «Компас бдагодійності» та улюбленими розумних ЗМІ. :-)

Лікарі Без Кордонів Іспанія (MSF, Spain)

«Лікарі без кордонів» (MSF) — це незалежна міжнародна медична гуманітарна організація, яка надає невідкладну допомогу в понад 60 країнах людям, які постраждали внаслідок збройних конфліктів, епідемій, природних чи техногенних катастроф або позбавлені доступу до медичної допомоги.

MSF-Іспанія (ОСВА) надає гуманітарну, первинну медичну допомогу та психосоціальну підтримку населенню за допомогою мобільних клінік в Україні з березня 2022 року.

Наразі польова команда працює і реалізує заходи в **Полтавській, Харківській, Кропивницькій та Миколаївській областях.**

Тріангль Женерасьон Юманітер (Triangle Generation Humanitaire)

Асоціація «Тріангль Женерасьон Юманітер», заснована в 1994 році, є неурядовою організацією, що базується в Ліоні, Франція. TGH реалізувала безліч програм з термінової допомоги, відновлення та розвитку у наступних секторах: водопостачання, санітарія та гігієна, цивільне будівництво, продовольча безпека та розвиток сільського господарства, соціально-освітньої та психосоціальної підтримки в різних країнах, надаючи пряму і непряму підтримку кільком сотням тисяч людей у співпраці з національними та міжнародними партнерами. На даний момент асоціація працює у 10 країнах світу.

Французька міжнародна організація солідарності TGH (Triangle Generation Humanitaire) працює в Україні з 2016 року м. Краматорськ. Специфіка діяльності передбачає підтримку найбільш вразливих верств населення, які постраждали від конфлікту на Донбасі. Наразі, TGH хоче продовжити та посилити свою діяльність в Україні, тому розширюється та відкриває офіси в наступних містах: Львів — координаційний офіс та регіональні офіси в Вінниці, Черкасах та Дніпрі.

Українська освітня платформа

БО «Українська освітня платформа»

Українська освітня платформа (2000–2021 рр. — Львівська освітня фундація) — провайдер позитивних суспільних змін з понад 10-річним досвідом соціальних трансформацій. Ми віримо в Україну, об'єднуємо, навчаємо та підтримуємо людей з лідерським потенціалом, що творять живі локальні громади через волонтерські, освітні та соціальні проекти.

Ми віримо в Україну та українців, об'єднуємо, навчаємо та підтримуємо людей, що творять зміни у своїх громадах та виховують відповідальність.

Наша місія

Розвиваємо самозара (я)дність людей задля сильної України!

Наша візія

Країна відповідальних

Наші цінності

Віра в Україну

Повага до гідності кожної людини

Відповідальність

Ми розвиваємо громади України через підсилення та підтримку молоді, релігійних спільнот, фахівців соціальної сфери, органів місцевого самоврядування, локальних волонтерських, громадських та благодійних організацій.

Центр спасіння життя, БФ, БО

Благодійний фонд Центр Спасіння Життя, співзасновником якого є Антон Геращенко. Створено «Київський обласний центр реабілітаційної медицини «РЕКАВЕРІ», «Центр складного ендопротезування, остеointegraції і біоніки» — допомагаємо важкопораненим захисникам України, які втратили кінцівки.

Мета фонду — порятунок життя!

Місія — надання допомоги тяжкохворим!

People in Need

Організація " Людина у біді " - це неурядова громадська організація з головним офісом у Чеській Республіці, яка здійснює діяльність у секторах надання допомоги та розвитку.

People in Need (PIN) – неурядова організація, що базується в Чеській Республіці і працює у сферах допомоги та розвитку. На початку серпня 2014 року PIN відкрив гуманітарну допомогу на сході України, і програма швидко розширюється. Основна увага приділяється допомозі ВПО, особам, які повернулися, та населенню, яке проживає на спірних територіях, у секторах продовольчої безпеки, WASH, житла та непрофільних організацій, захисту тощо.